

Riina Aholin
Anu Peltola

KOKEMUKSIA AMMATILLISESTA VERTAISTUKIRYHMÄSTÄ DIGIYMPÄRISTÖSSÄ

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2024

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Riina Aholin ja Anu Peltola
Työn nimi	Kokemuksia ammatillisesta vertaistukiryhmästä digiympäristössä
Toimeksiantaja	Etelä-Savon Hyvinvointialue
Vuosi	2024
Sivut	54 sivua, liitteitä 11 sivua
Työn ohjaaja(t)	Karoliina Rötö

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien ja ohjaajien kokemuksia erityisen tuen lasten ja nuorten vanhemmille suunnatun ja digiympäristössä toteutetun ammatillisen vertaistukiryhmän toiminnasta. Vertaistukiryhmä oli osa alueellista Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystietokeskus2 -kehittämishanketta, ja tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa kokempohjaista tietoa Etelä-Savon hyvinvointialueen sosiaalipalveluiden toiminnan kehittämiseksi.

Tutkimuksen avulla kartoitettiin vertaistuen merkityksen ja vertaistuen kokemusten lisäksi vanhempien ryhmätoimintaan kohdistuneita odotuksia. Lisäksi selvitettiin, miten vanhemmat kokivat ammatillisen ryhmäohjauksen ja millä tavalla ohjaajat huomioivat työssään kohderyhmän tarpeet. Työssä kartoitettiin myös vanhempien ja ohjaajien kokemuksia ryhmätoiminnasta digitaalisessa toimintaympäristössä.

Kyseessä oli laadullinen tutkimus, jonka tutkimusaineisto kerättiin etäyhteydellä teemahaastatteluiden avulla. Vanhemmat osallistuivat yksilöhaastatteluihin ja ryhmää ohjanneille ammattilaisille järjestettiin ryhmähaastattelu. Tutkimusaineiston analyysimuodoksi valittiin teoriaohjaava aineistoanalyysi ja analysointitavaksi teemoittelu.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että vertaistuki on vanhemmille hyvin tärkeä asia ja että se merkitsee heille ennen kaikkea ymmärretyksi tulemista ja kokemusten jakamista. Ohjaajien ammatillisuus ilmeni ryhmätoiminnassa muun muassa ryhmäkertojen tietoa antavina keskusteluaiheina. He olivat huomioineet ryhmän erityistarpeita toiminnan suunnittelussa ja onnistuneet luomaan digiympäristössä toimineeseen ryhmään avoimen ja sallivan ilmapiirin, jossa keskusteluun osallistuminen oli vanhempien kokemusten mukaan helppoa. Osa vanhemmista kuitenkin kaipasi vaikeiden asioiden äärellä ohjaajilta vahvempaa keskustelun ohjausta. Digiympäristö koettiin sekä perheen arkea helpottavana asiana, että haasteellisena toimintaympäristönä muun muassa perhe-elämän aiheuttamien keskeytysten vuoksi. Vanhemmat olivat yhtä mieltä siitä, että ammatillisia vertaistukiryhmiä tarvitaan vanhemmuuden tukemiseksi, vaikka vertaisuuden kokemukset jäivätkin tässä ryhmässä heikoksi.

Palvelua kehitettäessä ja vastaavia ryhmiä koottaessa on tärkeää huomioida osallistujien samanlaisen taustan lisäksi perheiden yksilölliset tuentarpeet, sekä ryhmäkoon mahdolliset vaikutukset vertaisuuden kokemuksen muodostumiseen.

Asiasanat: vertaistuki, vertaisryhmä, digitaalinen, ammatillinen ohjaus, psykososiaalinen tuki, vanhemmuus, erityinen tuki, ryhmätoiminta, etäryhmä

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Riina Aholin and Anu Peltola
Thesis title	Experiences of a professional peer-support group in the digital environment
Commissioned by	South Savo Wellbeing Services County
Time	2024
Pages	54 pages, 11 pages of appendices
Supervisor	Karoliina Rötökö

ABSTRACT

The aim of this thesis was to examine the experiences of the parents and the group leaders of a professional peer support group that was implemented in a digital environment and organized for parents with children and young people with special needs. An online peer support group was part of a local development project called Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystakeskus2. The objective was to produce experience-based information to develop social services of South Savo Wellbeing Services County.

The research was used to determine what peer support meant for the parents, what kind of expectations for the group activities they had, and what kind of experiences of peer support they already had, and they received now. In addition, it was examined how the parents experienced the professional guidance of the group activity and how the group leaders took the group's needs into account. The thesis also charted the experiences of parents and instructors in the peer support group activities as a remote group in a digital operating environment.

The thesis was qualitative research, and the research material was gathered through thematic interviews in Teams. The parents participated in individual interviews, while a group interview was arranged for the group leaders. The collected interview material was analyzed using a theory-directed material analysis with the same themes as in the interviews.

Based on the results of the thesis, it can be concluded that peer support is significant for the parents. Above all, it means they feel understood and can share experiences. The professionalism of the group leaders manifested itself in group activities mostly as informative discussion topics. They had managed to create an open and permissive atmosphere and the parents felt it was easy for them to participate in the conversation. Despite that some of the parents needed substantial guidance from the group leaders regarding difficult matters. The digital environment was seen as both a good and a challenging matter. The parents agreed that professional peer support groups were very much needed to support parenthood, although peer support experiences remained weak in this group. In conclusion, it can be said that when developing the services, it is essential to take into account not only the participants' similar backgrounds but also the families' individual needs for support.

Keywords: peer support, peer group, digital, professional counseling, psycho-social support, parenting, special needs, group activity

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TYÖELÄMÄKUMPPANI JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	7
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	9
3.1	Ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä	9
3.2	Psykososiaalinen etäkuntoutus	15
3.3	Erityisen tuen lasten ja nuorten vanhemmat	16
4	AIEMMAT TUTKIMUKSET	18
5	TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
6.1	Aineistonkeruumenetelmä haastattelu	24
6.1.1	Teemahaastattelu	25
6.1.2	Haastatteluihin valmistautuminen	27
6.1.3	Haastattelujen toteutus	28
6.2	Teoriaohjaava aineistonanalyysi	30
6.3	Analysointimenetelmänä teemoittelu	31
7	TUTKIMUSTULOKSET	32
7.1	Vertaistuki	33
7.2	Digiympäristö	34
7.3	Ammatillinen ohjaus	37
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
9	LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN ARVIOINTI	46
10	POHDINTA	48
	LÄHTEET	51

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimusten taulukko
- Liite 2. Teemahaastattelurunko
- Liite 3. Tutkittavien informointilomake
- Liite 4. Tietosuojaseloste

1 JOHDANTO

Digitaalisten palvelujen käyttöön ottaminen on ollut pitkään tärkeä osa sosi-aali- ja terveyspalvelujen kehittämistä (Kairala 2017, 7–8). Koronapandemia pakotti meidät kuitenkin kertaheitolla etsimään uusia tapoja ja keinoja asioiden hoitamiseen, toisista huolehtimiseen ja palvelujen tuottamiseen. Vaikka olemme nyt pikkuhiljaa palanneet suurelta osin pandemiaa edeltäneisiin käy-tänteisiin, ovat erilaiset etäkokoukset ja -tapaamiset jääneet pysyväksi osaksi arkeamme ja erilaisia palveluita.

Tässä tutkimuksessa digitaalisuus yhdistyi osaksi tärkeää ja ajankohtaista il-miötä – vuoden 2023 alussa voimaan tullutta hyvinvointialueuudistusta. Sen myötä palvelujärjestelmämme mullistui, ja lasten ja perheiden kannalta tämä tarkoitti muun muassa palvelujen järjestämisvastuun jakautumista eri tahoille. Lastensuojelun Keskusliiton näkemyksen mukaan uudistuksen kriittisiä koh-teita lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta ovat esimerkiksi, kuinka sosi-aalipalvelut uudistuksen myötä kehittyvät ja millaisiksi kokonaisuuksiksi lasten ja perheiden palvelut ylipäättään rakentuvat. (Muuronen ym. 2023.)

Viime vuosien aikana on uutisoitu paljon myös erilaisista neurokirjon häiriöistä, ja useat tutkimukset ovat osoittaneet, että lasten ja nuorten ADHD-diagnoosit ovat viime vuosina merkittävästi lisääntyneet (Vuori 2020; Aivosäätiö 2023). Lapsen erityisyys vaikuttaa vanhemmuuteen monin eri tavoin, niin psyykki-sellä kuin fyysiselläkin tasolla, heijastuen koko perheen arjessa selviytymi-seen. Tämän vuoksi vanhemmille suunnattu tuki on koko perheen hyvinvoin-nin kannalta erittäin tärkeää. (Fågel & Kukkonen 2020, 9–11.)

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa kokemuspohjaista tietoa Etelä-Savon hyvinvointialueen palveluiden kehittämiseksi ja tarkoituksena oli selvittää ver-taistukiryhmään osallistuneiden vanhempien ja ryhmän ohjaajien kokemuksia digiympäristössä toteutetusta ammatillisesta etävertaistukiryhmästä. Haastat-telujen avulla kartoitimme ryhmänohjaajien ammatillista työtettä ja heidän ko-kemuksiaan verkossa toteutetun vertaistukiryhmän ohjaamisesta. Vanhem-pien haastatteluiden avulla kartoitimme vertaisuuden merkitystä ja pyrimme tuomaan esiin vertaisuuden ja ammatillisen ohjauksen kokemuksia etänä to-teutetusta ryhmätoiminnasta.

Vertaistukiryhmän toimintaa arvioitiin ja sen vaikuttavuutta osoitettiin ryhmätöiminnan järjestäjän toimesta ryhmään osallistuneille suunnatuilla alku- ja loppukartoituksilla sekä 3x10D-elämäntilanne mittarilla, jotka kartoittivat mm. vertaistukiryhmätöiminnan vaikutuksia asiakkaiden arkeen. (Eloisa 2022a.) Opin näytetyöemme täydentää näiden mittareiden antamaa informaatiota ja työelämäkumppanimme saa tutkimuksemme avulla tietoa siitä, millaisia kokemuksia ammatillisesta ohjauksesta kertyi ja kuinka vertaistukiryhmä toimi etäympäristössä.

Tutkimusaiheemme oli monisäikeinen, ja tämän vuoksi meidän oli haastavaa löytää suoraan omaan aiheeseemme liittyvää tutkimustietoa. Vertaistoimintaa ja vertaisryhmätöimintaa on tutkittu paljon erilaisilla viiteryhmillä, mutta juuri erityisvanhemmuuteen tai vanhemmuuteen liittyviä väitöskirjatasoisia tutkimuksia tai tieteellisiä artikkeleita hakumme ei tuottanut. Tämän vuoksi perusimme tutkimuksemme vertaisuuteen liittyvän viitekehyksen pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten vanhempien vertaistukeen sekä eri tavalla sairastuneiden vertaistukeen liittyvien tutkimusten kautta. Lisäksi täydensimme viitekehystä tutkimuksella, jossa on tarkasteltu vertaistuen kytkeytymistä ryhmämuotoiseen perhekuntoutukseen. Etäkuntoutuksesta löytyy paljon korona-ajan jälkeisiä alemman tason tutkimuksia ja kirjoituksia, joten olemme käyttäneet viitekehyksen muodostamiseen ennen korona-aikaa tehtyjä tutkimuksia. Olemme täydentäneet viitekehystä vertaistuen ja etäkuntoutuksen lisäksi neurorikirjon lasten vanhemmuuteen liittyvällä tiedolla, sillä tutkimuksemme kohteena olevan ryhmän toiminnan yhtenä tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen.

Tiedonhaun viitekehyksen muodostivat vertaistuen määrittely, ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä, etäkuntoutus digiympäristössä sekä erityislasten vanhemmuus. Tiedonhakuamme ohjasi vahva lähdekriittisyys ja lähteiden luotettavuuden arviointi. Lähteiden etsimiseen käytimme Googlen Scholar-hakukonetta, Finna-hakukonetta sekä XAMK-kirjaston aineistohakua.

2 TYÖELÄMÄKUMPPANI JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Opinnäytetyömme toimeksiantaja on Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa. Tutkimuksemme kohdistuu Etelä-Savon hyvinvointialueen hallinnoimaan alueelliseen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman mukaiseen sote-keskus-hankkeeseen, jonka yhtenä tavoitteena on ollut psykososiaalisen kuntoutuksen kehittäminen. Hyvinvointialueen tavoitteena on ollut kehittää psykososiaalisena tukena tarjottavaa ja ammatillisesti ohjattua vertaistukiryhmätointa erityisen tuen lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen ja luoda toimintamalli, josta tulee onnistuessaan yksi hyvinvointialueella tarjottava palvelu osana vammaispalveluja. (Eloisa 2023c.)

Etelä-Savon hyvinvointialue muodostui vuoden 2023 alussa voimaan tuleen hyvinvointialueuudistuksen myötä, ja se tuottaa ja kehittää sosiaali- ja terveyspalveluja maakuntansa asukkaille. 12 kunnan alueella toimivan hyvinvointialueen väestöpohja on noin 133 000 henkilöä ja asiakkaita palvelee 190 toimipisteessä. (Eloisa 2023b)

Hyvinvointialueuudistus pohjautuu silloisen pääministerin, Sanna Marinin vuonna 2019 käyttöön ottamaan hallitusohjelmaan, jonka yhtenä seitsemästä strategisesta kokonaisuudesta oli ”Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi”, ja tavoitteena sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistus. Sosiaali- ja terveysministeriö lähti toteuttamaan hallitusohjelman tavoitetta käynnistämällä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman vuoden 2020 alussa ja ohjelma jatkui vuoden 2023 loppuun asti. (Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma s.a.; THL 2023.) Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa toteutettiin alueellisten kehittämishankkeiden kautta. Etelä-Savossa ”Me tehdään Etelä-Savon yhteinen sote-keskus-hanketta hallinnoi ennen hyvinvointialueuudistusta Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä Essote, ja hankkeen päätavoitteita olivat sote-keskuskonseptin rakentamisen lisäksi kehittää asiakasohjauksen sujuvuutta ja palvelujen asiakaslähtöisyyttä. Näistä tavoitteista on koottu viisi kehittämiskokonaisuutta, jotka jakautuvat useampiin käytännön toimenpiteisiin. (Innokylä s.a.; Eloisa 2022b.)

Tutkimuksemme kohteena oli Etelä-Savon hyvinvointialueen vammaispalvelujen ja Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen yhteisessä kokeilussa ollut psykososiaalisena kuntoutuksena tarjottu, erityisen tuen lasten ja nuorten vanhemmille suunnattu ja ammatillisesti ohjattu digiympäristössä toteutettu vertaistukiryhmätoiminta. Opinnäytetyömme kohdistuu Etelä-Savon sote-keskus -hankkeen Laaja-alainen kuntoutus -kehittämiskokonaisuuteen, jonka yhtenä toimenpiteenä on ”Psykososiaalisen kuntoutuksen kehittäminen, ammatillisesti ohjatut vertaistukiryhmät erityisen tuen asiakkaille ja heidän perheilleen”. (Eloisa 2022b.) Käynnissä olleen hankkeen aikana ammatillisesti ohjattua vertaistukiryhmätoimintaa testattiin ja kehitettiin kahdessa asiakasryhmässä: neurokirjon lasten ja itsenäistyvien nuorten vanhemmat sekä itsenäistyvät neurokirjon nuoret. Tässä opinnäytetyössä keskitymme näistä ensimmäisen asiakasryhmän eli neurokirjon lasten ja nuorten vanhempien vertaistukiryhmän toiminnasta saatujen kokemusten kartoittamiseen.

Etelä-Savon hyvinvointialue tiedotti hankkeestaan eri tiedotuskanavien kautta sekä asiakaskontaktien avulla. Tämän jälkeen vanhemmat itse hakivat ryhmään ja hakijoiden joukosta ammattilaiset valitsivat ryhmään osallistuvat perheet/vanhemmat. Osallistujien valinnassa painotettiin ryhmäläisten samankaltaista elämäntilannetta. Ryhmän oli alun perin tarkoitus kokoontua lähitapaamisissa, mutta pitkien välimatkojen vuoksi lähitapaamisista, ja sen jälkeen suunnitelluista hybriditoteutuksesta luovuttiin ja ryhmä kokoontui ainoastaan etänä. (Oinonen ym. 2023.) Vertaistukiryhmän käytännön toteutuksesta ja toiminnan kehittämisestä vastasi neljä Etelä-Savon hyvinvointialueen työntekijää, jotka ohjasivat ryhmää vuorotellen, joko pareittain tai yksin. Vertaistukiryhmän toimintasuunnitelmaan oli kirjattu ammattilaisten näkemysten mukaisia aiheita, joista erityisen tuen perheet voisivat hyötyä. Toimintasuunnitelman pohjalta ammattilaiset räätälöivät juuri tämän vertaistukiryhmän tapaamiskerroille soveltuvat teemat. Ryhmätoiminnalla pyrittiin vaikuttamaan yksilöiden ja perheiden hyvinvointiin ja tarvittaessa asiakkaiden oikeanlaiseen ohjautumiseen palveluissa. (Eloisa 2022a.)

Tutkimuksemme kohteena oleva neurokirjon lasten ja nuorten vanhempien vertaistukiryhmä kokoontui elokuun 2022 ja toukokuun 2023 välisenä aikana kerran kuukaudessa ja tapaamiskertoja heille kertyi yhteensä kymmenen. Vertaistukiryhmätoimintaan oli valittu mukaan neljä perhettä. Kolmesta perheestä

tapaamisiin osallistui yksi vanhempi ja yhdestä perheestä tapaamisissa oli välillä mukana yksi ja toisinaan kaksi vanhempaa.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksemme aiheessa yhdistyi monta sosiaalialan käsitettä, jotka jaoin kolmeen teemaan. Näistä ensimmäinen on ammatillinen vertaistukiryhmä, jonka avaamme määrittelemällä vertaisuutta ja ammatillisuutta ryhmätoiminnan kontekstissa. Toisena määrittelemme kuntoutuksen käsitettä ja tarkennamme sitä tutkimuksen kohteena olevan ryhmän erityispiirteillä, joita ovat psykososiaalinen kuntoutus ja ammatillisen kuntoutuksen toteuttaminen reaaliaikaisesti digiympäristössä. Kolmantena selvitämme tässä tutkimuksessa psykososiaalisena kuntoutuksena tarjottavan ja ammatillisesti ohjatun sekä digiympäristössä toteutettavan vertaistukiryhmän viiteryhmän eli sen kenen tarpeisiin tämä kyseinen palvelu pyrkii vastaamaan ja kenelle se on suunnattu.

3.1 Ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä

Tutkimuksemme kohteena oli ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä. Ammatillisesti ohjatussa vertaistukiryhmässä yhdistetään ammattilaisten tarjoama tieto ja tuki sekä vertaisten tarjoama vertaistuki. Avaamme käsitettä määrittelemällä ensin vertaistuen ja ammatillisuuden sekä viimeisenä kuvaamme miten ammatillisuus ja vertaisuus yhdistyvät vertaistukiryhmätoiminnassa.

Vertaistuki

Vertaisuus on yksilöiden keskinäistä asiantuntijuutta, johon liittyy vahvasti tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Vertaisuutta on keskinäinen tuki - tuki minulta sinulle ja sinulta minulle, ryhmässä meiltä meille. Vertaisuus syntyy samalaisten kokemuksen kautta. Ihmisiä yhdistäviä tekijöitä ja tapahtumia tulee eteen erilaisissa elämäntilanteissa kuten sairastuessa, vammautuessa tai muun kriisin tapahtuessa. (Hokkanen 2014, 218; Mikkonen & Saarinen 2018, 20–23.) Vertaistuki perustuu luottamukseen. Keskinäinen luottamus mahdollistaa vuorovaikutuksen syntymisen ja sen myötä omien kokemusten kertomisen sekä toisten kuulemisen. Luottamuksellisessa ilmapiirissä omien tunteiden ilmaiseminen ja käsittely on turvallista. Samalla voidaan oppia toisten kokemuksista ja löytää uusia selviytymiskeinoja haastaviin tilanteisiin. Vertaistuki

ei ole vapaaehtoistoimintaa, vaan se on omaehtoista, yksilöiden tai ryhmäläisten välistä keskinäistä toimintaa. Vertaiset ovat keskenään saman arvoisia ja samalla tasolla. Samanlaisten kokemustensa vuoksi heillä on samanlaisia tarpeita, ja he voivat ymmärtää toisiaan jopa ilman sanoja. Koska toiminta on omaehtoista, vertainen saa jakaa omista kokemuksistaan juuri sen, minkä kokee tärkeäksi. Kuulijat puolestaan voivat poimia kertomuksesta itselleen sen mitä pystyvät ottamaan vastaan ja käsittelemään. Vain saman kokenut pystyy samaistumaan toisen kokemukseen kuin se olisi hänen omansa ja kertoa omastaan sen mitä haluaa. (Mikkonen & Saarinen 2018, 20–23.)

Vertaistuen voima perustuu muun muassa toivon herättämiseen ja jaettuun tietoon, sekä ryhmän yhtenäisyyteen, keskinäiseen oppimiseen ja pohtimiseen sekä ilmiöiden yleistettävyyteen. Tieto siitä, ettei ole ongelmiansa kanssa yksin herättää toivoa omasta selviytymisestä. Tiedon jakaminen puolestaan antaa keinoja arjessa selviytymiseen ja lisää myös toivoa. (Mikkonen & Saarinen 2018, 20–23.)

Vertaistuki on osa sosiaalista tukea, joka voi ilmetä monenlaisena tukena ja se voidaan määritellä monella eri tavalla (Hokkanen 2014, 26; Mikkonen 2009, 163). Mikkonen (2009, 163–164) on vertaistukea tutkivassa väitöskirjassaan määritellyt sosiaalisen tuen niiksi tukitoimiksi, jotka auttavat avuntarvitsijaa selviytymään. Vertaistuen hän sijoittaa yhdeksi sosiaalisen tuen alakäsiteeksi. Sosiaalista tukea voidaan saada erilaista lähteistä kuten perheiltä ja läheisiltä, sukulaisilta, ystäviltä ja naapureilta sekä tuttavilta ja viranomaisilta. Tutkimuskohteemme määrittäytyi tarkemmin ammatilliseksi vertaistueksi ja sen myötä sosiaaliseksi kuntoutukseksi. Näitä termejä avaamme tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

Vertaistuen muodostumiseen tarvitaan kaksi elementtiä: viiteryhmään kuuluvat henkilöt ja heillä ilmenevä tuen tarve. Vertaistuen muotoja on hyvin erilaisia aina kahdenkeskistä kasvokkain tapahtuvista tapaamisista verkon keskustelupalstoilla tai interaktiivisilla alustoilla järjestettäviin ryhmäkokouksiin ja kaikkea siltä väliltä. Vertaistukea vaativat tilanteet vaikuttavat asianosaisten lisäksi myös heidän läheisiinsä, joten vertaistukea tarvitsevat yksittäisten henkilöiden lisäksi usein myös heidän perheensä. Perinteisesti vertaistukea on muodostunut sairastuneiden ja haasteellisissa elämäntilanteissa olevien sekä

erilaisia kriisejä kokeneiden keskuudessa ja tukiryhmä valikoituu yksilön tuen tarpeen mukaan. (Mikkonen & Saarinen 2018, 50–53, 56.)

Ryhmämuotoinen vertaistuki

Tässä opinnäytetyössä keskitymme tarkastelemaan ryhmämuotoista vertaistukea. Vertaistukiryhmä voidaan muodostaa samankaltaisessa elämäntilanteessa olevista ihmisistä, joilla on halu jakaa elämäkokemuksia toisilleen (Hokkanen 2014, 222; Mikkonen & Saarinen 2018, 52). Vertaisryhmätoiminta voi olla keskustelevaa tai toiminnallista, ja ryhmät avoimia tai suljettua. Niitä voidaan eritellä muun muassa vertaisasian, johtajuuden ja erilaisten ryhmäläisten piirteisiin liittyvien painotusten mukaan. (Mikkonen & Saarinen 2018, 53, 57–58; Hokkanen 2014, 223.) Keskusteluun ja psykososiaaliseen tukeen perustuvat ryhmät ovat usein suljettuja pienempiä ryhmiä, joissa jaetaan avoimesti henkilökohtaisia asioita, kuten ongelmia, tunteita toiveita ja suhteita perheenjäseniin ja ystäviin. Jokainen liittyy ryhmään omien tarpeiden saattamana. Jollekin ryhmä voi toimia tietolähteenä ja terapiana, toiselle taas sosiaalisena tukena ja seurana. (Mikkonen & Saarinen 2018, 57–58.)

Vertaistukiryhmätoiminnassa yhdistyvät vertaisuuden lisäksi ryhmätoiminnan voimaannuttavat vaikutukset. Siinä missä vertaisryhmän tuki voi lisätä yksilön elämänhallinnan tunnetta, ryhmässä toimiminen opettaa vastuunottamista, toisten auttamista ja avun vastaanottamista. Myönteiset ja korjaavat kokemukset hyväksytyksi ja kuulluksi tulemisesta sekä jaetusta ymmärryksestä ovat yksilölle yleensä merkittäviä ja tekevät vertaisryhmätoiminnasta elämää kannattelevan voimavaran. (Mikkonen & Saarinen 2018, 18–19.)

Ammatillisuus

Ammattilainen on Kielitoimiston sanakirjassa (2022) määritelty henkilöksi, joka tekee jotain ammatikseen eli ansaistaa työstä pääasiallisen elantonsa. Ammattityö vaatii tekijältään koulutusta tai muuta harjaantumista, kuten työssä oppimista, erilaisia kursseja tai koulutuksia. Ammattimaisen toiminnan erottaa harrastustoiminnasta ammattirooli. Ammattilainen edustaa toimessaan valikoitua erityistehtävää, näkökulmaa ja arviointiperustetta, ja arvioi työnsä ilmiöitä

laajasta perspektiivistä kokonaisuuksina tutkimustuloksiin peilaten. Ammatillista työtä nimenmukaisesti *tehdään*, ei harrasteta, vaikka toisinaan työ ja harrastus voivatkin liittyä toisiinsa, ja yksilön toiminta harrastus- tai vapaaehtoistoiminnassa voi ilmetä ammattimaisena. (Mikkonen & Saarinen 2018, 15–16.)

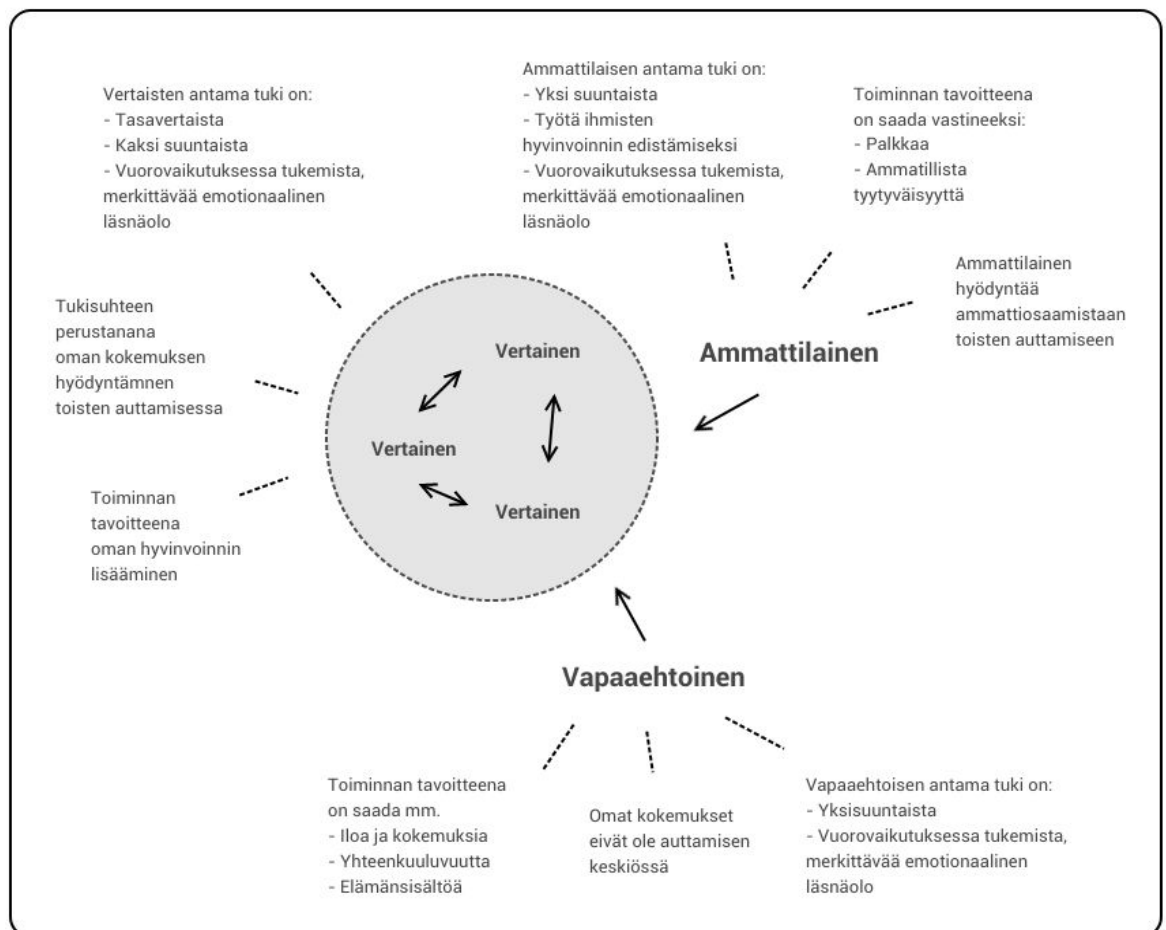
Ammatillinen työ on säänneltyä ja ohjeistettua ja siihen liittyy velvollisuuksia. Lisäksi ammatillista työtä suunnitellaan ja sen hyötyjä ja kustannuksia arvioidaan. (Hokkanen 2014, 74; Mikkonen & Saarinen 2018, 16–19.) Suomessa sosiaalialan työtä säätelee vahva lainsäädäntö, jonka tavoitteena on taata jokaiselle samanlaiset oikeudet. Lainmukaisuus ei kuitenkaan aina takaa oikeudenmukaisuutta, ja siksi työtä ohjaamaan on luotu sosiaalialan eettiset ohjeet. Käsitteenä ammattietiikka on laajempi kuin laki, sillä se ohjaa koko ammatillista toimintaa ja siihen liittyviä valintoja ja ratkaisuja. (Heikkinen 2020, 3–7.) Sosiaalialan ammatillinen työ pohjautuu eettisiin periaatteisiin ja ammattietikan lähtökohtiin, joita ovat ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus (Hokkanen 2014, 73–74; Heikkinen 2020, 3–7). Nämä arvot muuttuvat työssä näkyviksi tekojen ja valintojen kautta, ja ovat sen vuoksi oleellinen osa ammatillisuutta. (Heikkinen 2020, 3–7.) Tärkeä osa ammatillisuutta on asiakkaan parhaaksi toiminen. Tämä edellyttää asiakaskeskeistä työtapaa, jossa tärkeitä elementtejä ovat asiakkaan kuuleminen ja ymmärtäminen sekä neutraali ja suvaitsevainen kohtaaminen. Oikeanlaisella työotteella ammattilainen tukee asiakkaan toimijuutta ja edesauttaa näin hänen aktiivista kuntoutumistaan. (Mikkonen & Saarinen 2018, 18–19.)

Vapaaehtoistyö vertaisuuden ja ammatillisuuden välimaastossa

Puhuttaessa vertaistuesta, on syytä määritellä myös vapaaehtoistyö, sillä vertaistuki tulkitaan usein virheellisesti vapaaehtoistoiminnaksi. Vapaaehtoistyö sijoittuu ammatillisen työn ja vertaistoiminnan välimaastoon. Kuvassa 1 on havainnollistettu vertaistoiminnan, vapaaehtoistyön ja ammattimaisen toiminnan välisiä eroja toiminnassa ilmenevän tuen suuntautumisen ja toiminnasta saatavan hyödyn suhteen. Siinä missä vertaistoiminnan osapuolet tukevat toisiaan vastavuoroisesti, ovat keskenään samalla tasolla ja jakavat saman kokemuspohjan, vapaaehtoistyössä roolit jakautuvat selvästi auttajan ja apua tarvitsevan kesken, ja tuki on ammatillisen työn tavoin yksipuolista. Mutta toisin kuin ammatillisesta työstä, vapaaehtoistyöstä ei makseta palkkaa vaan se on

vastikkeetonta. Vapaaehtoinen ei yleensä koe vapaaehtoistyötä *työksi*, vaan tekee auttamistyötä omasta tahdostaan vapaaehtoisesti eikä odota siitä vastapalvelusta tai muuta hyötyä itselleen. (Mikkonen & Saarinen 2018, 22–25). Vapaaehtoinen voi kuitenkin saada työstä vastineeksi iloa, onnistumisen kokemuksia sekä muuta sosiaalista pääomaa (Hokkanen 2014, 220; Kansalaisareena s.a.)

Vertaistukeen voidaan liittää sekä ammatillisuutta että vapaaehtoisuutta. Vapaaehtoisuus yhdistyy vertaistoimintaan esimerkiksi silloin, kun vertaistukiryhmää vetää koulutuksen saanut, muiden ryhmäläisten kanssa saman kokemuspohjan jakava vapaaehtoinen. (Mikkonen & Saarinen 2018, 22–25.)

Kuva 1. Vertaistoiminnan, vapaaehtoistyön ja ammatillisen toiminnan taustalla vaikuttavat tavoitteet sekä toiminnoista saatavan tuen suuntautuminen

Ammatillisuus ja vertaisuus ammatillisesti ohjatussa vertaistukiryhmässä

Ammatillisesti ohjatussa vertaistukiryhmässätoiminnassa yhdistyvät vertaisuuden voima, ryhmätoiminnan vaikutukset sekä ammatillinen ohjaus ja tuki – ryhmäläiset saavat siis samaan aikaan sekä ammatillisen avun että vertaisuuden tuen. Vertaistukiryhmän toiminnassa ammattilaisen rooli on tehdä työtä ryhmäläisten hyvinvoinnin tukemiseksi. Työskentelyn perustana on asiantuntijuus, joka pohjaa objektiiviseen, ns. toisen käden kautta hankittuun tietoon eli koulutukseen ja teoriaan. Ammattilaisen tieto on objektiivista eli hän tarkastelee ilmiötä ulkopuolelta, ammatillisesta näkökulmasta. Ammattilaisen toiminnan ja vertaisen toiminnan lähtökohdat ovat erilaiset. Ammatillisen asiantuntijatiedon sijaan vertainen hyödyntää toiminnassaan kokemukseen perustuvaa tietoa eli ensikäden tietoa, ja hän tarkastelee ilmiötä subjektiivisesti eli sisältä päin. Hän uskoo omien kokemustensa merkittävyyteen. Tätä kautta vertaisuuden piirissä toimiville kehittyy oma asiantuntijuus eli kokemusasiantuntijuus. (Mikkonen & Saarinen 2018, 28–35.)

Ammattilaisen rooli ammatillisesti ohjatun vertaistukiryhmän toiminnassa on suunnitella alkavien ryhmien toimintaa ja muodostaa ryhmiä sekä toimia ryhmän ohjaajana. Ryhmäohjaajan tulee ryhmän johtamisen lisäksi muun muassa hallita ryhmäprosessiin liittyvät elementit kuten ryhmän fokuksen ylläpitäminen ja jäsenten tarpeiden tunnistaminen, ryhmäläisten osallisuuden tukeminen sekä turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen. Ryhmän ohjaaja toimii muille ryhmäläisille myös roolimallina edistäen näin yhteenkuuluvuutta, ongelmanratkaisua, ihmissuhdetaitoja ja erilaisuuden hyväksymistä ja myönteistä vahvistamista. On myös tärkeää, että ryhmäohjaaja on tietoinen jäsenten vuorovaikutukseen ja ryhmädynamiikkaan vaikuttavista tekijöistä sekä omista tunteistaan ja tarpeistaan. (Kippola-Pääkkönen 2018, 177–178; Mikkonen & Saarinen 2018, 28–35, 88–90.)

Ammatillisessa vertaistukiryhmässä hyödynnetään siis sekä ammatillista asiantuntijuutta että kokemusasiantuntijuutta, ja siinä missä ammattilainen työskentelee tavoitteellisesti ryhmän tarpeista lähtien ryhmäläisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja vertaisten toiminnan tähtäimessä on yhdessä muiden ryhmäläisten tukeminen ja oman hyvinvoinnin lisääminen.

3.2 Psykososiaalinen etäkuntoutus

Olemme aiemmin määritelleet vertaistukiryhmätoiminnan sosiaalisesti tueksi, sekä avanneet ammatillisuus käsitettä ryhmätoiminnan ohjauksen näkökulmasta. Palveluntarjoaja määrittelee ammatillisen vertaistukiryhmän perheille suunnatuksi palveluksi ja psykososiaalisesti kuntoutukseksi (Eloisa 2023a.).

Psykososiaalinen kuntoutus

Kuntoutus on lakisääteistä ja osa sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmää. Kuntoutuksella pyritään yksilön toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, osallistumismahdollisuuksien, työ- ja opiskelukyvyn, työllistymisen ja työssä jatkamisen edistämiseen. Se on tavoitteellista ja perustuu kuntoutujan omaan aktiivisuuteen ja osallisuuden tukemiseen. Kuntoutuksessa tuetaan myös kuntoutujan lähipiiriä. Kuntoutus voidaan jakaa lääkinälliseen kuntoutukseen, ammatilliseen kuntoutukseen, kuntouttavaan työtoimintaan ja sosiaaliseen kuntoutukseen. (Kuntoutus s.a.) Sosiaalihuoltolaki (17. §) määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen osaksi sosiaalipalveluita. Sillä pyritään vastaamaan asiakkaan tuen tarpeeseen yksilöllisesti huomioiden asiakkaan kuntoutustarve sekä toimintakyky. Tavoitteena on vahvistaa yksilön omaa toimintakykyä selviytyä arkipäivän toiminnoista, vuorovaikutussuhteista ja oman toimintaympäristön rooleista. Sosiaalisen kuntoutuksen työtapoja ovat psykososiaalinen tuki ja lähityö, joita toteutetaan esimerkiksi kotikäynteinä, vierellä olemisena, kasvatuksellisena tukena, toiminnallisina ryhminä ja vertaistukena. (Sosiaalinen kuntoutus s.a.)

Sorsa ym. (2022, 84) määrittelee artikkelissaan psykososiaalisen tuen laajalaisena lapsiperheiden tukemisena, jota toteutetaan hoito- ja asiakastyössä. Psykososiaalisella tuella pyritään saamaan myönteinen muutos lapsen tai perheen psyykkiseen tai sosiaaliseen hyvinvointiin. Psykososiaalista tukea järjestetään lapsen kasvuympäristöön tukemalla sekä lapsia, että heidän vanhempiaan hyvään arkeen heidän omaa osallisuuttansa vahvistaen. Lapsiperheissä tapahtuva työskentely sisältää vahvaa vanhempien tukemista. Varhaisen tuen saamiseksi tuen tarve tulisi huomata mahdollisimman aikaisin. Psykososiaalisen tuen avulla nostetaan esiin perheen vahvuuksia, tunnistetaan voimavaroja

sekä tuotetaan onnistumisen kokemuksia arjessa. Osallisuuden ja voimavarojen tukemisella lisätään perheen toimivuutta. Osallisuutta vahvistetaan tuemalla vanhempia pyytämään apua, luottamaan omiin kykyihinsä sekä tunnistamaan lapsensa vahvuuksia. (Sorsa ym. 2022, 94–95.) Perheiden psykososiaalista tukea toteutetaan sosiaali- ja terveyspalveluiden verkostoissa. Oikea-aikainen tuen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen on keskeinen osa lapsiperheiden psykososiaalista tukea. Perheille annetun tiedon avulla pyritään saamaan aikaan myönteinen muutos perheessä. Ammattilaisen taito kohdata asiakas ja olla vuorovaikutuksessa tämän kanssa on keskeisessä asemassa oikeanlaisen psykososiaalisen tuen tarjoamisessa. (Sorsa ym. 2022, 97–99.)

Etäkuntoutus

Etäkuntoutuksella tarkoitetaan erilaisten teknologialaitteiden hyödyntämistä ja tavoitteellista käyttöä kuntoutuksessa. Etäkuntoutuksella on muun kuntoutuksen tavoin alku ja loppu sekä selkeä tavoite ja sitä ohjaa ja seuraa aina ammattilainen. Reaaliaikaisessa etäkuntoutuksessa kuntoutuja ja ammattilainen ovat toisiinsa yhteydessä etäteknologiaa hyödyntävän sovelluksen välityksellä, ja se voi olla yksilö tai ryhmäkuntoutusta. (Salminen ym. 2016, 11–12.) Tutkimusryhmämme tapaamiset toteutettiin Microsoft Teams -toimintaympäristössä, jossa on mahdollista hyödyntää reaaliaikaisesti ääntä, videokuvaa ja näytön jakamistoimintoja (Microsoft 2024). Erilaiset digitaaliset hoito- ja kuntoutuspalvelut lisääntyvät Suomessa. Teknologian mahdollistamien digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden avulla pystytään esimerkiksi tavoittamaan pidemmän välimatkan päässä asuvia asiakkaita ja näin ollen parantamaan palveluiden tuottavuutta. Digitaalisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaminen vaatii arviointia siitä, soveltuuko suunniteltu palvelu kyseiselle asiakkaalle digiympäristössä tarjottavaksi. (Salminen & Hiekkala 2019a, 9.)

3.3 Erityisen tuen lasten ja nuorten vanhemmat

Olemme nyt määritelleet ammatillinen vertaistukiryhmä -käsitteestä vertaisuuden, ammatillisuuden ja ryhmätoiminnan sekä kuntoutuksen eli sosiaalisen tuen. Seuraavaksi tarkennamme tämän yhdistelmän viiteryhmiä. Toiminnalla pyritään vastaamaan vanhempien tarpeisiin ja tukemaan heidän hyvinvointiaan.

Erityinen tuki

Viiteryhmän tarpeet määrittävät sen, mitä mahdollisia erityispiirteitä ryhmätöinnin järjestämisessä ja ohjaamisessa on otettava huomioon. Tutkimusryhmämme koostuu erityisen tuen lasten ja nuorten vanhemmista. Erityisen tuen tarve voidaan määritellä kolmella eri tavalla: vakavasti tai pitkäaikaisesti vaurantuneena hyvinvointina, sopivan palvelun puutteena tai usean palvelun yhtäaikaaisena tarpeena tai sillä, että lapsen kasvuolosuhteet eivät turvaa hänen terveellistä kasvuaan ja kehitystä. (Heikkinen 2020.) Sosiaalihuoltolain 3. § määrittelee erityistä tukea tarvitsevaksi henkilöksi asiakas, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluja. Syynä tähän voi olla kognitiivinen tai psyykkinen vamma tai sairaus, jokin riippuvuus, kuten päihteiden ongelmakäyttö tai muu vastaava syy. Erityisen tuen taustalla voi myös tilanne, jossa asiakkaan tai hänen perheensä toimintakyvyn heikkeneminen aiheutuu useista samaan aikaan ilmenevistä haasteista tai niistä aiheutuvasta uupumuksesta (Alatalo ym. 2019,14).

Erityislapsikäsitettä ei voi suoraan määritellä. Erityislapsi on lapsi, jonka kasvussa tai kehityksessä on jotain erityistä verrattuna terveeseen lapseen. Erityisyys vaatii vanhemmilta erityistä huolenpitoa. Monesti myös erityislapsi perheineen tarvitsee enemmän yhteiskunnan palveluita. Erityisvanhemmuus voi kuormittaa vanhempia, koska perhe-elämä rakentuu palveluiden ja tukitoimien ympärille. (Toikka 2021, 6.) Vanhemmaksi tulemiseen pystyy yleensä varautumaan. Lapsen mahdollisiin yksilöllisiin erityisen huolenpidon vaatimuksiin ei kuitenkaan yleensä pysty varautumaan etukäteen. Erityislapsi tuo perheen verkostoon ennestään tuntemattomia ammattilaisia, joihin vanhempien pitäisi pystyä luomaan luottamuksellinen suhde yhteistyön ja lapsen edun vuoksi. Erityislapsen kasvatus voi tuoda mukanaan enemmän haasteita ja vanhemmat joutuvat tekemään ratkaisuja omien mielipiteiden ja ulkopuolisten neuvojen välillä. (Koivukangas 2012, 3–5.)

Neurokirjo

Tutkimuksemme kohteena olevan vertaistukiryhmään osallistuneiden vanhempien lapsilla tai nuorilla on neurokirjon haasteita, jotka aiheuttavat erityisen

tuen tarpeen. Neurokirjon haasteilla tarkoitetaan kehityksellisten neuropsykiatristen kognitio- ja tunnesäätelypoikkeavuuksien aiheuttamia arjessa selviytymisen vaikeuksia. Keskeisimpiä neuropsykiatrisia oireyhtymiä ovat aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD, autismikirjon häiriöt, kapea- ja laaja-alaiset oppimisvaikeudet, kehitysvammat sekä Touretten oireyhtymä. (Juva ym. 2021, 280.) Opinnäytetyössämme keskitymme tutkimusryhmämme kannalta oleellisimpiin oireyhtymiin, joita ovat aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ja autismikirjon häiriöt.

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Irja Mikkonen on väitöskirjassaan Sairastuneen vertaistuki (2009) tutkinut muun muassa mitä vertaistuki on ja mikä merkitys sillä on sairastuneen hyvinvoinnille. Vertaistuen piiriin hakeudutaan hänen tutkimuksensa tulosten perusteella avun ja tuen saamiseksi ja vaikeasta elämäntilanteesta selviytymiseksi. Tuentarpeet voidaan Mikkosen (2009, 155–159) mukaan luokitella eettisiin, sosiaalipoliittisiin, kuntoutuksen ja taloudellisiin tarpeisiin. Tutkimuksen mukaan vertaistuki vastasi monipuolisesti sairastuneen eettisiin tarpeisiin, joita ovat muun muassa kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen sekä henkinen tuki ja kunnioitus. Sosiaalipoliittisiin ja kuntoutusta vastaavia tarpeisiin, kuten tiedon jakamiseen sairaudesta ja sen hoidosta ja palveluista sekä kokemustietoon niiden käytöstä ja yhteisen kielen löytämiseen, vertaistuki vastasi kohtuullisen hyvin ja taloudellisiin tarpeisiin huonosti. Tutkimukseen osallistuneet kokivat vertaistuen yleisenä, selviytymisen kannalta merkityksellisenä apuna ja tukena, joka ei tuki-sanasta huolimatta ole taloudellisesti mitattavaa. Vertaistuki koettiin aina osaksi sosiaalista tukea, mutta ei kuitenkaan palveluksi. (Mikkonen 2009, 168–169.)

Myös pitkäaikaissairaiden tai vammaisten lasten vanhempien vertaistukeen liittyvien tutkimusten perusteella vanhemmat kokevat hyötyvänsä vertaistuesta. Kippola-Pääkkösen (2018) mukaan vertaistuesta saadut hyödyt voidaan jakaa kuuteen teemaan, joita ovat sosiaalinen tuki eli muun muassa sosiaalisen yhteyden tunteen ja ymmärryksen vahvistuminen sekä stigman väheneminen, tiedollinen tuki eli toisilta oppiminen ja tiedon jakaminen, henkilökohtainen kasvu eli identiteetin vahvistuminen, emotionaalinen tuki kuten toiveikkuu-

den lisääntyminen, huolien helpottaminen ja selviytymiskeinojen vahvistuminen, sekä hyvinvointia tukevien elämäntapojen vahvistuminen ja lisäksi psykologiset tai fysiologiset terveysvaikutukset. Vanhempien kokemusten mukaan vertaistuki antaa voimia perheen arkeen ja sillä on todettu olevan myös yhteys perheiden valtaistumiseen eli oman tilanteen hallintaan. Psykiatriseen perhekuntoutukseen osallistuneiden vanhemmat kokivat saaneensa apua erityisesti ryhmäpainotteisesta ja perheterapeuttisesti painottuneesta kuntoutuksesta. Samanlaisella elämäntilanteella ja saman kuntoutusprosessin vaiheella voi olla merkitystä vertaistuesta saatavaan hyötyyn. Pitkäaikaissairaiden nuorten kohdalla sekä nuorten että vanhempien saaman vertaistuen on koettu olevan tärkeää nuorten psyykkisen toimintakyvyn kannalta. (Kippola-Pääkkönen 2018, 182–184.)

Sosiaalisella tuella ja sitä kautta myös vertaistuellalla on suuri merkitys ihmisten hyvinvoinnille. Saadun tuen todelliset vaikutukset voivat kuitenkin olla monitahtoisia, eivätkä ainoastaan hyvinvointia edistäviä. Vertaisten tapaamisissa voi ilmetä myönteisten tunteiden lisäksi myös negatiivisia tunteita, kuten syyllisyyttä, ahdistusta tai kateutta. Toisten vaikeat tilanteet voivat myös huolestuttaa ja järkyttää, mikä saattaa aiheuttaa pelkoa oman tilanteen mahdollisesta kehittymisestä. Ryhmässä saattaa myös esiintyä kilpailua ja negatiivista vertailua siitä, kenen tilanne on hankalin. Yksilöiden negatiiviset asenteet voivat siis vaikuttaa ryhmän dynamiikkaan. Vertaisryhmästä saatu tuki voi myös vahvistaa yksilön käsitystä siitä, ettei hän selviydy. Liiallisella tuella saattaa olla myös passivoiva, yksilön aktiivista toimijuutta heikentävä vaikutus ja ryhmästä voi tulla negatiivisella tavalla riippuvaiseksi. Tutkimusten mukaan vaikuttaa kuitenkin siltä, että vertaistuesta saatavat hyödyt näyttäytyvät mahdollisia riskejä suuremmilta. Vertaistuen onnistumiseen vaikuttavien elementtien tiedostamisella kuten ryhmänvetäjän taidoilla voidaan vahvistaa positiivisia ja ehkäistä negatiivisten kokemuksia. (Kippola-Pääkkönen 2018, 184–185.)

Kippola-Pääkkönen (2020, 20–21) on väitöskirjassaan tutkinut lasten ja nuorten perheille suunnattujen Kelan sopeutumisvalmennuskursseista saatujen kokemusten ohella vertaistuen kytkeytymistä ryhmämuotoiseen perhekuntoutukseen. Muiden tutkimusten tavoin vertaistuki esiintyi tässäkin tutkimuksessa tärkeänä tukimuotona, jonka kautta vanhemmat saivat emotionaalista tukea ja

käytännön vinkkejä. Kokemusten jakaminen mahdollistaa syvemmän ymmärryksen saamisen, se myös rohkaisee ja luo toiveikkuutta omasta tilanteesta selviämiseen. Tutkimuksen mukaan vertaistuen toteutumisessa tärkeä merkitys oli ryhmien ammatillisella ohjauksella ja sen myötä ryhmädynamiikan huomioimisella. Tuloksen näyttävät myös siltä, että ammattilaisten ryhmäprosessin ohjauksella ja vertaistuen saamisella on vahva yhteys kuntoutuksesta koettuihin vaikutuksiin. Kippola-Pääkkönen (2020, 87–89) toteaaakin, että vertaistuki tulisi nähdä yhtenä tärkeänä välineenä kuntoutumisprosessin tukemisessa sekä hyvinvoinnin ja valtaistumisen edistämisessä. Hän korostaa vertaistuen merkitystä sairastuneen lisäksi myös sairastuneen läheisille eli lapsen koko perheelle sisaruksia ja muita läheisiä unohtamatta.

Kelan 2019 teettämässä Etäkuntoutus-hankkeessa kokeiltiin erilaisia etäteknologiaa hyödyntäviä kuntoutuspalveluita. Kehittämisprojektit kohdistuivat ammatilliseen ja lääkinnälliseen kuntoutukseen, sopeutumisvalmennuksiin sekä omaishoitajien kuntoutuksiin, jotka ovat kuntoutuslain mukaisia kuntoutuksia. Kuntoutukseen osallistuneiden asiakkaiden kirjo oli laaja niin iän kuin työ- ja toimintakyvyn rajoitteiden suhteen. Asiakkaina oli myös perheitä, joiden lapsilla esiintyi kehitysvammaa ja autismin kirjon häiriöitä. Hankkeesta saatujen tulosten mukaan etäkuntoutus osoittautui hyödylliseksi ja tulokselliseksi kuntoutusmuodoksi. Ennen korona-aikaa toteutetun hankkeen perusteella arveltiin, että etäteknologian kehittyminen ja käytettävyys integroivat etäkuntoutuksen luonnolliseksi osaksi kuntoutusten monimuotoista toteutuskenttää. (Salminen & Hiekkala 2019b, 289.)

Kelan tutkimusraportin (Salminen & Hiekkala 2019b, 289) mukaan asiakkaan diagnoosi ei aseta esteitä etäkuntoutukseen osallistumiseen. Myöskään asiakkaan asenteella etäkuntoutusta kohtaan ei ole ratkaisevaa merkitystä kuntoutuksen onnistumisen suhteen, vaan tärkeää on kokeiluun suostuminen. Kielteinen suhtautuminen voi muuttua positiivisten kokemusten myötä. Etäkuntoutuksesta saataviin positiivisiin kokemuksiin vaikuttaa, muiden kuntoutusmuotojen tavoin, toimiva yhteistyösuhde ammattilaisen kanssa. Etäkuntoutusta suunniteltaessa on tärkeää arvioida asiakkaan soveltuvuus etäkuntoutukseen yksilöllisesti. Tutkimuksen mukaan etäkuntoutuksella saadaan kuntoutukseen vaihtelua ja joustavuutta, ja etäkuntoutuksen valintaan vaikuttivat muun muassa pitkät etäisyydet, taloudelliset seikat ja perhe/työtilanne sekä mahdolliset

asiakkaan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät haasteet ja rajoitteet. Osalle asiakkaista etäkuntoutus oli vaihtoehto, mutta toiset joutuivat valitsemaan sen muiden vaihtoehtojen puuttuessa. Hankkeisiin osallistuneiden kokemukset etäkuntoutuksen toteutuksesta vaihtelivat jonkin verran.

Ritola ym. (2019, 28–31) on tehnyt tutkimuksen etäkuntoutusmenetelmien käytettävyydestä. Etäkuntoutusmenetelmät oli tutkimuksissa todettu toimiviksi sekä joustaviksi eikä niiden koettu juurikaan eroavan kasvokkain kohtaamisista. Etäkuntoutuksella oli saatu tutkimukseen osallistuneiden asiakkaiden toimintakykyä paremmaksi. Haasteiksi oli koettu lähinnä tietotekniset ongelmat. Osallistujat pitivät tärkeänä kuitenkin terapeutin näkemisen kasvokkain ennen videovälitteisiä tapaamisia. Etäkuntoutusmenetelmän käytön soveltuvuus pitää aina arvioida yksilöllisesti.

Myös Salmisen ja Hiekkalan (2019) etäkuntoutussuosituksissa mainitaan, että kuntoutus olisi hyvä mahdollisuuksien mukaan aloittaa kasvokkaisella tapaamisella ja sen jälkeen jatkaa esimerkiksi reaaliaikaisena etäkuntoutuksena. Asiakkaan tarpeet on kuitenkin myös tässä syytä huomioida, ja kasvokkain tapaamiset voidaan tarvittaessa korvata esimerkiksi kuvapuhelulla, joka vähentää asiakkaan jännittämistä ja tukee kuntoutukseen orientoitumista. Etäkuntoutuksen toteutuksessa on tarpeen huomioida teknologiaan liittyvät erityispiirteet sekä mm. digitaalinen esteettömyys ja tietoturvaan liittyvät seikat. (Salmi-
nen & Hiekkala 2019b, 289–292.)

Vuori ym. (2017) ovat tutkineet neurokirjon lasten vanhempien psyykkistä hyvinvointia ja vanhemmuuteen liittyviä huolia. Tutkimusartikkelissaan he tuovat esille, että neurokirjon lasten huoltajilla (30–40 %) esiintyy merkittävästi enemmän vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyviä haasteita, kuten syyllisyyden tunnetta ja huolta omasta jaksamisesta, kuin yleisväestön vertaisryhmän vanhemmilla (5–7 %). Vanhemmuudesta aiheutuvalla stressillä on yhteys vanhempien psyykkiseen kuormittavuuteen, joka puolestaan saattaa heijastua negatiivisella tavalla vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Tutkimustulokset vahvistavat koko perheen tukemisen tärkeyttä neurokirjon lasten hoidon ja kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Vanhempien voimavaroista ja tilanteesta riippuen apua voisi olla muun muassa perhelähtöisestä

psykososiaalisesta vanhempainohjauksesta ja ryhmämuotoisesta vanhempainohjauksesta. Lisäksi suositeltiin pohtimaan erillisten lapsi- ja huoltajakoh-
taisten tukitoimien hyödyntämistä, jotta vanhempien yksilölliset tuentarpeet tu-
lisivat paremmin kohdatuiksi. (Vuori ym. 2017, 20–21, 29–31.)

5 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa kokemuspohjaista tietoa Etelä-Savon hy-
vinvointialueen palveluiden kehittämiseksi, ja tarkoituksena selvittää ammatilli-
seen vertaistukiryhmään osallistuneiden erityisen tuen lasten ja nuorten van-
hempien ja vertaistukiryhmää ohjanneiden ammattilaisten kokemuksia kysei-
sen vertaistukiryhmän toiminnasta. Opinnäytetyön tehtäväksi muodostui haas-
tattelujen avulla kartoittaa vertaisuuden merkitystä ja vanhempien ryhmätoi-
mintaan liittyviä odotuksia, digitaalisesta toimintaympäristöstä saatuja koke-
muksia sekä ammatillisen ohjauksen ilmenemistä ja toteutusta.

Tutkimuskysymyksemme olivat:

1. Millaisia kokemuksia ja odotuksia vanhemmilla oli vertaistukiryh-
mätoiminnasta ja mitä vertaistuki heille merkitsee?
2. Millaiseksi digiympäristö koettiin vertaistukiryhmän toimintaym-
päristönä?
3. Miten ohjaajan ammatillisuus ilmeni ryhmätoiminnassa ja mitä
amatillisen vertaistukiryhmän ohjaaminen vaati?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa kokemuspohjaista tietoa digiympäristössä
toteutetun ammatillisen vertaistukiryhmän toiminnasta. Laadullisen eli kvalita-
tiivisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään tutkimuskysymyksenä ole-
vaa asiaa tutkimuksen kohteena olevien ihmisten näkökulmasta. Siinä tavoit-
tellaan ymmärrystä siitä minkälaisia ajatuksia, tunteita ja kokemuksia tutkitta-
villa ihmisillä on ja minkälainen merkitys tutkittavalla asialla on heille. Laadulli-
sessa tutkimuksessa pyritään tekemään johtopäätöksiä kerätyn tutkimusai-
neiston pohjalta. Se yhdistää tutkimusaineiston ja teorian, jonka tehtävänä on

auttaa tutkijaa ymmärtämään keräämäänsä tutkimusaineistoa. (Puusa & Juuti 2020, 9–11.)

Laadullinen tutkimus voidaan määritellä myös strategiaksi, joka korostaa sanoja määrällisyyden sijaan tiedonkeruussa ja analyysissä. Toisaalta laadullista tutkimusta voidaan pitää yleisterminä asenteille ja strategioille, joiden tarkoituksena on ymmärtää, miten ihmiset tulkitsevat ja luovat sosiaalista maailmaa. (Hammersley 2013, 19.) Opinnäytetyömme lähestymistavaksi valikoitui laadullinen tutkimus, koska sille on keskeistä merkitysten tutkiminen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 23).

Tutkimuksen vaiheet

Opinnäytetyö toteutettiin parityönä ja se käynnistyi marraskuussa 2022. Taulukossa 1 on esitetty opinnäytetyömme prosessin tärkeimmät vaiheet sekä aikataulu. Työskentelimme tiiviisti koko prosessin ajan ja haimme aktiivista ohjausta ja tukea työmme etenemiseksi.

Taulukko 1. Opinnäytetyöprojektin vaiheet

Ajankohta	Projektin vaihe
Marraskuu 2022	Opinnäytetyön idea
Joulukuu 2022	Idean hyväksyminen
Tammikuu 2023	Suunnitelman aloittaminen Tiedonhaku Pilottitiimin tapaaminen
Helmikuu 2023	Oppariapu, tiedonhaku Pienryhmäohjaus Pilottitiimin tapaaminen
Maaliskuu 2023	Pienryhmäohjaus Menetelmäpaja Pilottitiimi tapaaminen
Huhtikuu 2023	Esittäytyminen ryhmälle Pilottitiimin tapaaminen Menetelmäpaja Suunnitelma valmistui kuun lopussa
Toukokuu 2023	Tutkimuslupa ja sopimus Haastatteluihin valmistautuminen Pilottitiimin tapaaminen
Kesäkuu 2023	Haastattelujen toteutus
Elokuu 2023	Litterointi ja aineiston käsittely
Syys-lokakuu 2023	Teemoittelu Menetelmäpaja Pilottitiimin tapaaminen
Marras-joulukuu 2023	Raportointi
Tammikuu 2024	Työ valmis arviointia ja seminaaria varten

Osallistuimme kevään 2023 aikana ohjaavan opettajamme pienryhmätapaamiseen, joissa haimme suuntaa ja rajausta työmme aiheelle sekä tukea tutkimussuunnitelman laatimiselle. Tiedonhankinta oli monisäikeisessä työssä haastavaa ja haimme siihen apua tiedonhankinnan ohjauksesta. Huomasimme muun muassa, että digiympäristöön liittyvät termit ovat laajasti käytössä eri yhteyksissä ja niiden monimerkityksellisyys tuotti haasteita varsinkin kansainvälisten lähteiden etsimisessä. Olimme säännöllisesti yhteydessä työelämäkumppaniin varmistaaksemme, että työmme vastaa sitä, mitä he siltä toivovat. Pohdimme heidän kanssaan myös haastatteluun liittyviä näkökulmia ja ratkaisuja. Työn teemoittelu- ja analyysivaiheisiin haimme ohjausta ja tukea sekä menetelmäpajasta että ohjaavalta opettajaltamme.

6.1 Aineistonkeruumenetelmä haastattelu

Valitsimme aineistokeruumenetelmäksi haastattelun, sillä se on monipuolinen, joustava ja paljon käytetty tutkimusmenetelmä ja sopii hyvin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–36). Keskustelimme valinnasta myös toimeksiantajan kanssa, ja he näkivät haastattelun soveltuvan hyvin kohderyhmällemme. Valintaamme puolsi myös se, ettei tutkimuksia ammatillisuuden ilmentymisestä tutkimuksemme kohteena olevan vertaistukiryhmän kontekstissa juurikaan ole. Ja vaikka teoriatiedon perusteella meillä on näkemys siitä mitä ammatillisuus ryhmätoimintaan lähtökohtaisesti tuo, emme kuitenkaan voi ennustaa miten vanhemmat ovat asian kokeneet ja millaisia vastauksia he tulevat antamaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–36.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 34–36,) mukaan haastattelua kannattaa käyttää tutkimusmenetelmänä myös silloin, kun halutaan korostaa sitä, että haastateltava on tutkimustilanteessa subjekti eli tiedon tuottaja ja aktiivinen, merkityksiä luova osapuoli. Ilman tätä asetelmaa kokemusten kerääminen ei olisi mahdollista. Haastatteluissa tutkijan rooli on vahva. Hän osallistuu haastatteluihin henkilökohtaisesti ja pyrkii empaattiseen ymmärtämiseen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 23–24.) Tämä edesauttaa haastateltavan osallisuuden kokemusta ja kuulluksi tulemistä, ja on mielestämme tärkeä näkökulma tutkimuksen toteutuksessa. Koska tutkija ja tutkittava toimivat haastattelutilanteessa vuorovaikutuksessa keskenään, tutkijan tunteet ja persoona vaikuttavat aina tutkimukseen ja sen tuloksiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 23–24).

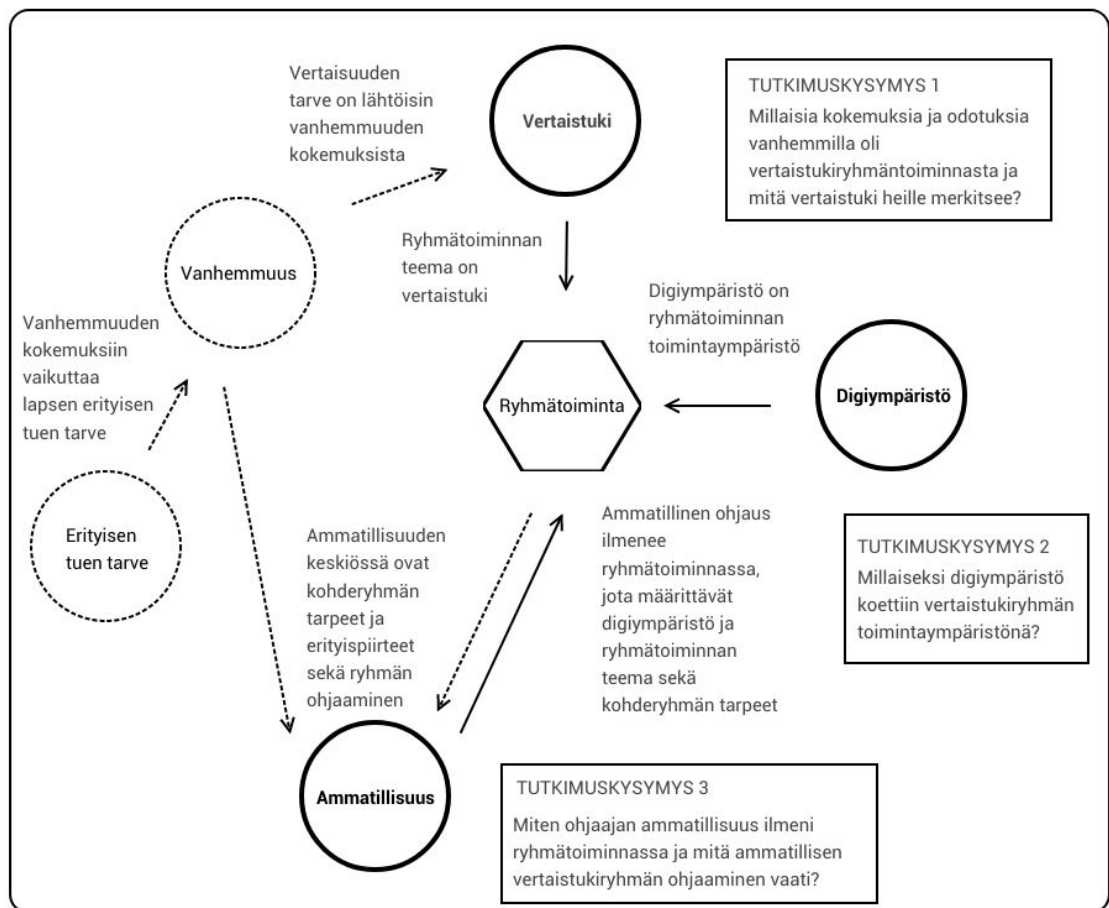
Ihmiselle on ominaista kommunikoida kielen avulla, ja sen kautta havaintomme saavat merkityksen. Haastattelemalla tutkittavia, saamme heidän äänensä eli havaintonsa ja sitä kautta kokemuksensa esiin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48–49, 52.) Ihmisten puhe sisältää aina sekä sanallista, että sanatonta viestintää, joiden avulla tieto siirtyy ihmisten välillä. Sanallista viestintää ovat ihmisen käyttämä kieli. Sanattomaan viestintään kuuluu ilmeet, katseet, pään liikkeet, eleet sekä asettautuminen tilaan ja muihin ihmisiin. Haastattelutilanteessa keskitytään verbaaliseen viestintään, jonka voi litteroida ja kirjoittaa sanatarkasti ylös. (Naapila 2022, 20–21, 61.)

6.1.1 Teemahaastattelu

Haastattelutyyppiä valitsimme teemahaastattelun. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 47–48) luokittelevat teemahaastattelun puolistrukturoiduksi haastatteluksi, jossa etukäteen valittu haastattelun näkökulma ja aihepiiri sekä haastattelun teemat ovat kaikille samat. Tutkimusaineisto kerätään käyttäen kaikilla haastateltavilla samoihin teemoihin liittyviä kysymyksiä ja haastateltavat vastaavat kysymyksiin omin sanoin. Yksityiskohtaisten kysymysten ja vastausvaihtoehtojen sijaan haastattelu etenee siis tiettyjen, ennalta mietittyjen teemojen ja keskustelunaiheiden varassa. Teemahaastattelu oli tutkimuksemme tarkoituksen huomioiden paras haastatteluvaihtoehto, sillä teemahaastattelussa keskiöön nousevat haastateltavien kokemukset eli omat tulkinnat tutkittavista asioista sekä heidän niille antamansa merkitykset. Siinä korostuu siis haastateltavien elämismaailma ja heidän määritelmänsä haastattelun aiheena olevasta tilanteesta.

Teemahaastattelua varten ei tehdä yksityiskohtaista kysymysluetteloa, vaan teemahaastattelurunko, jossa teemat ovat niitä aihealueita, joihin varsinaiset haastattelukysymykset kohdistuivat. Teemat toimivat haastattelijan työkaluna, haastattelua ohjaavana ”punaisena lankana”, ja niitä tarkennetaan teemoihin liittyvillä kysymyksillä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 66–67.) Haastattelurunkomme pääteemat vertaisuus, digiympäristö ja ammatillisuus johdettiin opinnäytetyömme kolmesta tutkimuskysymyksestä. Pääteemojen lisäksi vanhempien teemahaastattelurunkoon otettiin mukaan kolme taustakysymysaihetta, jotka olivat haastateltavan tausta, vanhemmuus ja erityisen tuen tarve. Ohjaajien haastattelurunkoon mukaan otetut taustakysymysaiheet olivat haastateltavan

tausta ja aiemmat kokemukset ryhmänohjauksesta. Kuvassa 2 on havainnollistettu vanhempien haastatteluun valittujen pääteemojen ja taustakysymysaiheiden kokonaisuutta sekä keskinäisiä vaikutussuhteita ja merkitystä tutkimuskysymysten taustalla. Tutkimuksen keskiössä on ryhmätoiminta, jonka yksi erityispiirre on vertaistuki. Vanhempien vertaistuen tarve on lähtöisin vanhemmuuden kokemuksista, joihin ovat vaikuttaneet lapsen tai nuoren erityisyys ja tuen tarve. Ryhmätoiminnan toinen erityispiirre on ammatillisuus, joka ilmenee ammatillisen kuntoutuksen näkökulmasta ryhmäläisten tarpeiden tunnistamisena ja heidän tukemisenaan. Lisäksi ammatillisuus ilmenee ryhmänohjaamisena, jonka erityispiirteenä on digitaalinen toimintaympäristö.

Kuva 2. Ajatuskartta teemahaastattelurungon pääteemoista ja niiden taustalla vaikuttavista taustatekijöistä yhdistettynä tutkimuskysymyksiin

Teemahaastattelurunkomme alkoi haastateltavan taustaan liittyvillä kysymyksillä, joiden tarkoituksena oli tuoda esiin haastateltavaa koskevaa faktatietoa haastattelun pohjaksi. Näitä taustatietoja emme sisällyttäneet itse tutkimusaineistoon, mutta ne olivat tärkeitä haastatteluun orientoitumisen kannalta.

Haastattelurungon seuraavat taustakysymysaiheet olivat vanhemmuus ja erityisen tuen tarve, jotka määrittävät haastateltavien ensimmäiseen pääteemaamme, vertaistukeen liittyviä kokemuksia. Tutkimuksemme kohdehenkilöiden vertaisuuden tarpeen taustalla on vanhemmuus, jonka erityispiirteenä on lapsen erityisen tuen tarve. Tutkimuksemme kohteena olevassa ilmiössä vertaisuus on ryhmätoiminnan aihe, mutta samalla ryhmätoiminta on yksi keino saada vertaisuutta. Tämän teeman avulla halusimme selvittää, mitä vanhemmat ajattelevat vertaisuudesta ja mitä se heille merkitsee. Meitä kiinnosti myös vanhempien vertaisuuden kokemukset ja odotukset ryhmätoimintaa kohtaan.

Toiseksi pääteemaksi valitsimme vertaisryhmätoiminnan erityispiirteen, digitaalisentoimintaympäristön. Teeman avulla halusimme kartoittaa, millainen kokemus etänä järjestetty vertaistukiryhmä oli toimintaan osallistuneille vanhemmille ja ryhmää ohjanneille ammattilaisille. Halusimme muun muassa selvittää millaisia valmiuksia vanhemmilla oli toimia digiympäristössä ja miten ryhmätoiminta heidän mielestään siellä onnistui. Meitä kiinnosti myös, millaista oli ohjata ryhmää digitaalisessa toimintaympäristössä.

Kolmas teemamme liittyi ryhmätoiminnan ammatilliseen ohjaukseen, joka oli vertaistukiryhmän toinen erityispiirre. Halusimme selvittää, mitä ammattilainen huomioi työssään vertaistukiryhmän ohjaajana ja miten ammatillisuus vanhemmille ilmeni.

6.1.2 Haastatteluihin valmistautuminen

Haastatteluista varten tutustuimme tutkimuksemme kohteena olevaan ilmiöön huolellisesti teoreettisen viitekehyksen kautta ja haimme tietoa haastattelun toteuttamisesta. Haastattelulle on tunnusomaista kielen keskeinen merkitys. Haastattelun vuorovaikutus perustuu ihmisten käyttämiin sanoihin ja niiden kielelliseen merkitykseen sekä tulkintaan. Jotta haastattelu voi onnistua, on varmistettava, että haastatteluun osallistuvat hallitsevat haastattelukielen, ja että kieli on heille joiltain osin yhteinen. Lisäksi oletetaan, että osallistujat hallitsevat kielenkäytön haastattelutilanteessa. Kielen käyttöön vaikuttaa oleellisesti myös haastattelutilanne, haastatteluun osallistuvien roolisuhteet ja vuorovaikutuksen luonne. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48–50.)

Kun halutaan painottaa haastateltavan vapaata ja aktiivista toimijuutta, on erityisesti otettava huomioon millaisten ehtojen ja rajojen puitteissa hänen toimintansa sosiaalisissa yhteisöissä muodostuu ja saa merkityksensä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48–50.) On siis huomioitava, että haastateltavan tausta vaikuttaa siihen, mitä hän käyttämällään kielellä ja sanoilla tarkoittaa. Sanojen sivumerkitykset ovat erilaisia eri ihmisillä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 53), joten vaikka puhumme ”samaa kieltä” emme välttämättä tarkoita samoilla sanoilla samoja asioita. Tämä on tärkeää huomioida niin haastattelun suunnittelussa kuin toteutuksessakin.

Vierailimme vertaistukiryhmän viimeisessä tapaamisessa toukokuun lopulla. Esittelimme itsemme ja omat taustamme, ja esittelimme heille opinnäytetyömme aiheen ja tavoitteen. Kävimme yhdessä läpi haastateltaville osoitetun tutkittavien informointi lomakkeen ja tietosuojailmoituksen. Kerroimme, millainen aineistonkeruumenetelmä teemahaastattelu on, ja millaisia aiheita haastattelussa on tarkoitus käsitellä. Korostimme, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että kysymyksiin ei ole olemassa oikeita ja vääriä vastauksia vaan olemme kiinnostuneita jokaisen omista kokemuksista. Välitimme informointilomakkeen ja tietosuojailmoituksen ryhmän vetäjälle, jotta hän pystyi jakamaan ne kaikille vielä sähköpostilla tutustuttavaksi. Koimme, että ryhmälle esittäytyminen ja tiedon jakaminen oli haastattelujen onnistumisen kannalta tärkeää ja madalsi haastateltavien vanhempien kynnystä osallistua yksilöhaastatteluihin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85–86).

Haastatteluihin valmistautuessa pohdimme, millaisia termejä käytämme, jotta oma kielemme olisi ymmärrettävää. Tavoitteenamme oli välttää tulkinnanvaraisia ilmaisuja. Teemahaastattelu antaa onneksi mahdollisuuden tarkentavien kysymysten tekemiseen ja sanojen merkitysten varmistamiseen. Samalla oli kuitenkin huolehdittava siitä, ettemme liikaa ohjaa keskustelua ja vaikuta näin tutkimustuloksiin.

6.1.3 Haastattelujen toteutus

Tutkimustamme varten haastattelimme kolmea ryhmätoimintaan osallistunutta vanhempaa ja kaikkia neljää ryhmänohjaajaa kesäkuussa 2023. Arvoimme haastateltavat vanhemmat ja haastattelut toteutettiin alkuperäisestä suunnitel-

masta poiketen kesäkuun alussa. Etäyhteydellä toteutettuihin yksilöhaastatteluihin osallistui kolme eri perheistä olevaa vanhempaa. Otot on määrällisesti pieni, mutta haastatteluilla saavutettiin 75 % ryhmätoimintaan osallistuneista perheistä. Toinen meistä suoritti vanhempien haastatteluista kaksi ja toinen suoritti yhden vanhemman haastattelun sekä ohjaajien ryhmähaastattelun. Ohjaajien ryhmähaastatteluun osallistuivat kaikki neljä vertaistukiryhmän ohjaajaa.

Tutkimushaastattelut toteutettiin digiympäristössä ja toimintaympäristönä käytimme Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun hallinnoimaa Microsoft Teams -sovellusta. Haastattelut tallennettiin tutkimuksen ajaksi oppilaitoksen hallinnoimassa Microsoft One Drive -pilvipalveluun. Haastatteluiden alkaessa kertasimme tutkimuksemme tutkimuseettiset näkökulmat ja varmistimme haastattelutavan suostumuksen haastattelulle. Tämän jälkeen aloitimme haastattelut taustakysymysaiheiden kautta. Pyysimme vanhempia kertomaan vapaasti jotain itsestään ja perheestään taustatieoksi haastattelulle. Tämän jälkeen siirryimme toiseen taustakysymysaiheeseen, ja pyysimme vanhempia kertomaan erityislapsen vanhemmuudesta. Keskustelu siirtyi tästä luontevasti siihen, mitä erityisyys perheessä tarkoittaa. Ohjaajien haastattelun aluksi käytiin läpi ohjaajien taustaa. Mitä heistä kukakin halusi kertoa oman ammatillisuutensa taustatiedoksi. Seuraavaksi keskustelimme ohjaajien aiemmista kokemuksista ryhmänohjaamisesta, ja siitä mitä ohjaajat näkevät ammatillisesti vertaisuudesta. Näiden jälkeen käsitelimme tutkimuksemme teemoja tarkemmin.

Haastattelun yksi merkittävä aineistonkeruumenetelmäominaisuus, joustavuus tuli haastattelutilanteissa hyvin esiin. Haastattelutilanteen suora vuorovaikutusasema tutkittavan kanssa antoi meille mahdollisuuden tarkentaa kysymyksiä ja vastauksia puolin ja toisin, ja esiin tulleista kokemuksista oli myös mahdollisuus pyytää perusteluita. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–35, 44–45). Myös kielellisiä merkityksiä pystyttiin tarkentamaan, mitä esimerkiksi tarkoittaa, kun jokin sujuu hyvin tai miten rankka arki ilmenee käytännössä. Suorassa vuorovaikutuksessa tuli esiin myös ei-kielellisiä viestejä, jotka auttoivat meitä ymmärtämään vastauksia ja niiden merkityksiä paremmin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–35, 44–45). Teemoja voitiin myös käsitellä haastattelun kulun mu-

kaan loogisessa järjestyksessä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85), jolloin keskustelu eteni luontevasti. Vanhempien yksilöhaastattelut kestivät 35–50 minuuttia ja ohjaajien ryhmähaastattelu kesti yhden tunnin ja 15 minuuttia.

6.2 Teoriaohjaava aineistonanalyysi

Eskolan (1998, 153) mukaan laadullisen aineiston analyysimuotoja on kolme aineistolähtöinen, teoriaohjaava ja teorialähtöinen analyysi. Nämä erottaa toisistaan analyysin päättelyprosessin muoto. Teorialähtöisessä analyysissä teorialähtö ohjaa aineiston hankintaa ja käsittelyä. Aineistolähtöisessä ja teoriaohjaavassa analyysitavassa aineiston hankinta eli se miten tutkija haluaa tutkittavaa ilmiötä määritellä, on teorialähtöisen kanssa vapaamassa suhteessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108–109.)

Valitsimme opinnäytetyömme analyysimuodoksi teoriaohjaavan aineistoanalyysin, koska siinä tutkijan aiempi tieto eli teoria ohjaa analyysin tekemistä, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava kuten aineistolähtöisessä analyysissä, vaan se ennemminkin mahdollistaa uusien ajatuksen ja syntymistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–110.) Laadullisen aineiston analyysissä tutkimuksessa kerätty aineisto järjestetään ja tiivistetään, mutta mitään olennaista ei poisteta (Eskola 1998, 138). Analyysin alkuvaiheessa voidaan edetä ensin aineistolähtöisesti, mutta sen jälkeen analyysiä voidaan ohjata aiemman teorian pohjalta. Teoriaohjaavan analyysin päättelylogiikassa on kyse abduktiivisesta päättelystä, ajatteluprosessia siis ohjaavat vuorotellen valmiit mallit ja aineistolähteisyys. Tutkija yhdistelee näitä elementtejä toisiinsa eritavoin, jolloin analyysin lopputuloksena saattaa syntyä jotain uutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–110.)

Aloitimme teemahaastattelujen analyysin aineiston litteroinnilla eli kerätyn aineiston puhtaaksi kirjoittamisella. Haastatteluista olisi voitu litteroida vain valittuja osa-alueita, mutta päädyimme litteroimaan koko aineiston. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138–139.) Kumpikin työsti omat haastattelunsa, jonka jälkeen haastattelut väri koodattiin haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi. Henkilöiden nimiä tai muita tunnistettavia tietoja ei sisällytetty litteroituihin teksteihin. Litteroinnissa käytimme apuna Microsoft Wordin sanelutyökalua ja Microsoft Teamsin automaattista litterointia. Tämän jälkeen tarkastelimme, millaisia asioita aineistosta nousi esille. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138–139.)

6.3 Analysointimenetelmänä teemoittelu

Aineiston tarkastelussa tulee kiinnittää huomiota tutkimuskysymyksen kannalta keskeisiin asioihin, jotka kirjoitetaan ylös pelkistettyyn muotoon. Näin tehdään havainnoitavasta aineistosta helpommin käsiteltävä. (Alasuutari 2011, 40–41.) Tämän jälkeen aineistoa eritellään osiin, ja sen jälkeen osia yhdistellään toisiinsa. Luokittelun avulla aineisto tiivistyy ja kokonaisuus hahmotuu selkeämmin, samalla aineistosta tulee helpommin tulkittava ja vastauksia pystytään tulkitsemaan syvällisemmin. Kun asia tulee näin käsitellyksi, se etenee synteessin tasolle. Synteessissä aineistosta on muodostunut kokonaiskuva ja tutkittava asia voidaan esittää uudella tavalla. (Eskola 1998, 150–153; Hirsjärvi & Hurme 2008, 143–145.)

Valitsimme opinnäytetyömme analysointitavaksi teemoittelun, sillä siinä aineistosta etsitään ensin keskeisiä aiheita, jotka sitten ryhmitellään omiin kategorioihinsa. Esiin nousevat aiheet pohjautuvat usein teemahaastattelurungon teemoihin. Teemoittelussa nousee esiin todennäköisesti myös muita kuin teemahaastattelun teemoja, jotka voivat olla esimerkiksi alkuperäisten teemojen välisiä yhteyksiä. Tutkijan tulkinta määrää sen mihin teemaan haastateltavan sanoma asia luokitellaan. (Eskola 1998, 161, 175–176; Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.)

Jaoimme tutkimusaineiston työskentelyn helpottamiseksi kahteen osaan vanhempien ja ohjaajien aineistoon. Aloitimme aineistojen analysoinnin tutustumalla huolellisesti jokaiseen erilliseen haastatteluun. Lukemalla aineistoja useamman kerran läpi, saimme hyvän yleiskuvan aineistojen sisällöistä. Tämän jälkeen tutkimme aineistoja tarkemmin, ja poimimme sieltä eri teemoihin liittyviä osia, jotka seuraavaksi pelkistimme ja tiivistimme aineistoesimerkeiksi. Seuraavaksi järjestimme aineistot uudelleen keräämällä yhteen aina saman teeman alle kuuluvia kokemuksia. Uudelleen järjestelyn jälkeen aineistopoinnnot lajiteltiin ensi ala- ja sitten yläteemojen alle, ja tämän myötä ne löysivät paikkansa pääteemojen alta. Taulukossa 2 on nähtävillä esimerkki vanhempien aineiston teemoittelusta. Pääteemojen kautta pääsimme etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Taulukko 2. Esimerkki aineiston teemoittelusta

Aineistoesimerkki	Alateema	Yläteema	Pääteema
En kyllä koe, että siihen (tekniisiin asioihin) olisi tarvinnut mitään apua.	Tuen tarve teknisissä asioissa	Digiympäristössä toimiminen	Digiympäristö
Joo, ei ollu sellaisia (tekniisiä) haasteita.			
Ei ollut tarvetta tekniisiin juttuihin.			
Joo, ei ollu ongelmia niiden (etäyhteyksien) kanssa.	Etäyhteyksien toiminta		
Linkit yleensä toimi kyllä hyvin.			
Yhteydet toimi meillä ihan ok			
Mulle tää teams oli vähän uusi.... mun on pitänyt myös opetella sitä, ryhmässä oloa ja niin edespäin.	Kokemukset digiympäristöstä		
Niin kun tää oli etänä, niin mä en järjestä sitä (lastenhoitoa) sillä lailla, niin se aiheuttaa mulle sitä ongelmaa siihen...juoksi lapset välillä ympäriinsä, niin kyllähän se aina katkaisee sitä kuuntelua ja keskustelua.	Oman osallistumisympäristö		
pitäis miettiä, että pystytkö sitoutumaan sitten, että etänä. että onko sulla tilaa ja paikka missä sä oot etänä.			
..oli tosi näppärää, kun oli koko ajan siinä kotona...että kun tuli joku tilanne, niin pysty sitten lähteä siitä ja puuttuu tilanteeseen.			
... just toi puolitoista tuntia oli oikein hyvä, että siinä kerkesi sitten eikä ikinä tullut sellaista että olisi ollut hiljaista hetkeä	Ryhmäkertojen kesto	Ryhmätoiminta	
...ja se kesto oli sopiva, siinä ehti hyvin myös keskustelemaan.			
niitä (ryhmäkertoja) ei voisi olla enempää...arki on sen verran hektistä, että tää oli hyvä tahti.	Ryhmäkertojen tiheys		
Se olisi voinut olla useammin, että kerran kuukaudessa oli sellainen, että se piti aina niinku pitää mielessä, ja se jotenkin sitten välillä pääsi unohtumaan.			
...aika avoimestikin moni puhunut...			
Pääsin joo (osalliseksi), kyllähän mä oon semmoinen puhelias...	Vuorovaikutus		
... että kyllä kaikki puhu asioistaan ihan avoimesti joo...			
oli kiva, että oli sellanen aktiivinen se ryhmä			

Teemoittelut valmistuivat lokakuun aikana ja analyysiä pääsimme työstämään omien ”teemoittelujemme” pohjalta marraskuun alussa. Aineistojen työstämisestä helpotti haastatteluiden värikoodaus. Sen avulla pystyimme palaamaan alkuperäiseen ilmaisuun ja kontekstiin, vaikka aineisto oli eritelty ja uudelleen järjestetty. Värikoodauksen avulla pystyimme myös tarkastamaan, että kaikki mahdolliset merkitykset on otettu käsittelyyn mukaan.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimusaineistomme perustuu neljään eri teemahaastatteluun, jotka toteutettiin erityisen tuen lasten ja nuorten vanhemmille suunnattuun ja digiympäristössä toteutettuun ammatilliseen vertaistukiryhmään osallistuneille vanhemmille ja ryhmää ohjanneille ammattilaisille. Haastatteluista kolme oli vanhemman yksilöhaastatteluita ja yksi ohjaajien ryhmähaastattelu.

Tulokset esitellään tutkimuskysymyksistä johdettujen pääteemojen mukaisesti, kuitenkin niin, että ammatillisuuteen liittyvät kokemukset vertaistuen ja digitaalisen toimintaympäristön konteksteissa on koottu teemoittelu vaiheessa ”ammatillisuus” teeman alle. Vanhempien ja ohjaajien kokemukset on koottu samojen pääteeman alle, ja lisäksi tulosten tueksi on tuotu esiin suoria lainauksia haastatteluaineistosta. Koska tutkimusaineisto koostuu pienestä joukosta, ei eriäviä kokemuksia tuoda määrällisesti esiin.

Tutkimuskysymyksemme olivat:

1. Millaisia kokemuksia ja odotuksia vanhemmilla oli vertaistukiryhmätoiminnasta ja mitä vertaistuki heille merkitsee?
2. Millaiseksi digiympäristö koettiin vertaistukiryhmän toimintaympäristönä?
3. Miten ohjaajan ammatillisuus ilmeni ryhmätoiminnassa ja mitä ammatillisen vertaistukiryhmän ohjaaminen vaati?

7.1 Vertaistuki

Vanhemmat kertoivat vertaistuen merkitsevän heille sitä, että joku ymmärtää. He kokivat, että on helpottavaa, kun joku pystyy samaistumaan omiin kokemuksiin eikä vaikeita tilanteita ja arjen rankkuutta tarvitse juurta jaksaa selittää. Kokemukset siitä, ettei ole ainoa, jolla on haasteita lapsen kanssa ja jonka voimat ovat usein vähissä, ovat olleet tärkeitä ja auttaneet jaksamaan. Varsinkin alkuvaiheessa (kun lapsen haasteet alkoivat ilmenemään) on koettu valtavaa huojennusta siitä, että joku oli kokenut samaa ja osasi selittää asioita ymmärrettävästi.

Juuri tätä, niin kuin siinä vertaistukiryhmässä aina tulee silleen juteltua niistä, että niitä haasteita on myös muillakin nepsy perheillä, kuin pelkästään meillä, että sitten tavallaan niitä vertaisiaan siellä sitten kohtaa.

...merkittävä helpotus, että oli sitten sellainen ihminen, joka ymmärsi mistä puhuu ja mikä tavallaan ei tuominnut.

lhana, kun sitten löytyi lähipiiristä sellainen, joka sanookin, että joo, että on tuon polun kyllä käynyt.

Ymmärrys merkitsee vanhemmille myös sitä, ettei lapsen haastavasta käytöksestä tarvitse vertaisten keskuudessa ottaa paineita eikä sitä tai vanhempien tekemiä ratkaisuja tuomita, vaan pystytään näkemään ongelmien taakse.

Vanhempien kokemukset vertaistuesta ennen tutkimuksen kohteena olevaa vertaistukiryhmän toimintaa vaihtelivat jonkin verran. Osa oli tavannut vertaisia muun muassa järjestötoiminnan kautta, ja osa oli osallistunut aiemmin myös ryhmämuotoiseen vertaistukeen. Sosiaalisen median ja netin vertaistukiryhmät olivat kaikille tuttuja ja tärkeitä kanavia vertaisuuden saamiseen.

Vanhemmat kertoivat lähteneensä ryhmätoimintaan mukaan tutustuakseen toisiin vanhempiin ja saadakseen heiltä vertaistukea. Vastauksissa tuli esiin myös toive saada ryhmän kautta vertaiskavereita vapaa-ajalle. Osa haastatelluista oli kiinnostunut vertaisuuden lisäksi ryhmän ammatillisuudesta. Uteliaisuutta herätti muun muassa ammattilaisen rooli ryhmässä, joillekin sillä ei puolestaan ollut merkitystä ryhmätoimintaan mukaan lähtemisessä. Itsensä sekä toiminnan ja palveluiden kehittämisen lisäksi esiin nousi myös halu auttaa muita samojen haasteiden kanssa kamppailevia vanhempia. Odotukset eivät kaikilta osin täyttyneet. Vanhemmat kokivat, että ryhmäkertojen ammatillinen sisältö vastasi heidän odotuksiinsa, vertaistuki jäi kuitenkin vanhempien kertoman mukaan heikoksi.

7.2 Digiympäristö

Vanhemmat kokivat, että heillä oli riittävät digitekniset taidot osallistua etätapaamisiin, eikä tekniikan kanssa ollut haasteita vaan etäyhteydet ja Teams-linkit toimivat hyvin. Osalla oli ennestään vähemmän kokemusta etätapaamisista, joten alussa heidän piti totutella uuteen toimintaympäristöön ja opetella siellä toimimista ja oman asian esille tuomista. Vanhemmat osallistuivat etätapaamisiin pääasiassa kotoa käsin, ja oma osallistumisympäristö koettiin sekä hyvänä että haasteellisena asiana. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että kotoa käsin osallistuminen oli näppärää, sillä silloin pystyi tarvittaessa puuttumaan

kotona oleviin tilanteisiin. Osallistuminen koettiin myös helppona, sillä tapaa-
misia varten ei tarvinnut erikseen järjestää lastenhoitoa. Osa puolestaan koki,
että oli haastavaa järjestää itselle rauhallinen osallistumisympäristö. Lasten-
vahtia ei tullut aina hommattua, ja kotona tapahtuneet tilanteet aiheuttivat
usein keskeytyksiä, jotka häiritsivät omaa kuuntelua ja keskusteluun osallistu-
mista.

Vanhempien kokemusten mukaan he pääsivät keskusteluihin hyvin osalliseksi
ja kommunikointi digiympäristössä sujui hyvin. He kertoivat, että ryhmässä oli
hyvä ilmapiiri ja siellä oli helppo puhua asioita, ja kokivat olleensa puheliaita ja
kertoneensa avoimesti asioistaan. Ryhmässä oli hyvin tilaa keskustelulle eikä
siellä esitetty vaatimuksia – hiljaakin sai olla, jos siltä tuntui. Esiin tuli kuitenkin
ajatuksia myös siitä, että keskustelu olisi voinut ollut lähitapaamisissa vilk-
kaampaa. Kameroiden ja mikrofoniin kiinni pitämisen koettiin heikentäneen
ryhmän vuorovaikutusta. Oli hankalaa, kun ei nähnyt toisten reaktioita eli il-
meitä ja eleitä kertoessaan omaa asiaansa.

*No varmaan on tietyllä tavalla ehkä hankalaa, jos ollaan vaan puheella, niin
sähän et näe toisen eleitä ja ilmeitä.*

*Ehkä sitten semmoinen, että jos joku kertoo jostain arasta asiasta tai tämmöi-
sestä, niin sitten sä et näe miten muut elehtii siinä, että ehkä semmoi-
nen. Kasvottomuus välillä kyllä sillein ollut häiritsevää...*

Ryhmäläiset kokivat jääneensä toisilleen vieraiksi, eivätkä esimerkiksi tunnis-
taisi toisiaan, jos törmäisivät kaupassa. Ryhmätoiminnalle tyypillistä me-hen-
keä ei syntynyt eikä ryhmässä syntynyt toivottuja yhteyksiä, jotka olisivat jat-
kuneet ryhmätoiminnan päätyttyä. Esiin tuli kuitenkin myös kokemus siitä, että
herkistä asioista voi olla joskus helpompaa puhua kasvottomana.

*Niin ehkä tietyllä tavalla jostain herkistä asioista voi olla helpompi tälle ihan
vaan ääneen puhua kasvottomana.*

Ohjaajat kertoivat haastattelussaan, että vanhempien vertaistukiryhmä oli tar-
koitus alun perin toteuttaa lähitapaamisina. Ryhmän kokoonpanon takia lähita-

paamiset olisivat toteutuneet eri paikkakunnalla, ja vanhemmat olivat kokeneet sen työläänä. Tästä johtuen vanhemmat toivoivat etätapaamisia arkensa helpottamiseksi. Ohjaajille digiympäristössä järjestettävän vertaistukiryhmän ohjaaminen oli uusi kokemus ja haaste. Digiympäristössä ohjaajat eivät voineet havaita osallistujien elekieltä ja sanatonta viestintää, joten ohjaajilta vaadittiin enemmän tarkkaavaisuutta havaita ryhmään osallistuneiden vanhempien ajatuksia ja tarpeita. Vanhemmat saivat itse valita oman tapansa osallistua ryhmään eli kameraa ja mikrofonia sai pitää halutessaan auki tai kiinni. Lisäksi heillä oli mahdollisuus käyttää Teams -kokouksen keskustelun kommenttitoimintoa, tai he saivat olla vain kuulolla.

Omanlaisen haasteensa toi se etäosallistuminen.

Niitä asioita mitä ryhmänohjaajana näkee, vaikka elekielestä tai siitä mitenkä ihmiset sijoittautuu istumaan tilaan, niin semmoisethan jäi kokonaan pois... sitten piti olla enemmän toisella tavalla tuntosarvet pystyssä, että joku hiljaisempi osallistuja, onko hän aidosti OK sen kanssa, että hän vaan kuuntelee vai eikö hän ole saanut tilaa ja paikkaa sille.

Sai pitää kameraa ja mikkiä auki tai kiinni. Ihan kuinka toivoi. Voi kirjoittaa kommentin tai sanoa sen ääneen, voi laittaa etukäteen tai jälkikäteen viestiä ja voidaan nimettömänä ottaa asioita tarvittaessa esiin.

Ohjaajien kokemuksen mukaan vanhempien vertaistukiryhmän ryhmäytymisen onnistui hyvin digiympäristössä. Ohjaajat kertoivat panostaneensa ryhmän ryhmäytymiseen ja hyvän vuorovaikutuksen syntymiseen. Ohjaajat olivat onnistuneet luomaan ryhmän tapaamisiin rauhallisen tunnelman, jossa kaikille löytyi aikaa ja vastausvuoroa.

Ryhmä on ollut hyvin semmoinen vastaanottavainen ja he ryhmäytyivät helposti.

Ohjaajien oma vuorovaikutus näissäkin asioissa ja että saadaan sallivaksi se ilmapiiri.

Ryhmä on ollut lämmin henkinen ja tosi avoin ja hyvin vaikeitakin asioita vanhemmat jakoi toistensa kanssa.

Ohjatessaan ammatillista vertaistukiryhmää digiympäristössä ohjaajien piti ottaa huomioon monia asioita ohjauksessaan. Yhtenä näistä huomioitavista asioista ohjaajat kokivat vanhempien mahdollisten omien neurokirjohaasteiden huomioimisen. Neurokirjon haasteet voivat vaikeuttaa esimerkiksi oman puheenvuoroajan hahmottamista. Ohjaajat tukivat ryhmän luottamuksen syntymistä kiinnittämällä huomiota omaan äänenpainoonsa sekä puheenrytmitykseensä. Tärkeänä he näkivät taidon kohdata ryhmäläiset ja edistää ryhmäläisten osallisuutta. Usean ohjaajan mielestä digiympäristö loi haasteen ryhmään osallistuneiden vanhempien kontaktoinnille. Sovitut tapaamisajat unohtuivat helposti vanhemmilta. Ohjaajat joutuivat miettimään tarkkaan, miten ja kuinka usein muistuttavat ryhmäläisiä tapaamisista.

Välillä se heidän kontaktointi tai semmoinen, että mä ajattelen, että se on ehkä niin kun yleinen semmoinen nykyisen digiajan haaste.

7.3 Ammatillinen ohjaus

Vanhempien haastatteluiden perusteella ryhmäohjaajan ammatillisuus ilmeni heille selvimmin ryhmäkertojen teemallisena sisältönä. Ammatilainen perehtyi aiheeseen, alusti sen osallistujille ja toi näin pohjan keskustelulle.

Niin, mun mielestä se oli hirveän hyvä tällöinen ammatillinen, missä on aina se pohjustus.

Joo, ne perehtyy siihen vaiheeseen aina, ja sitten tuo sen pohjan sille keskustelulle, että alustaa sen sitten.

Ehkä varmaan sillä tietyllä tavalla se sisältö, että mitä he olivat miettineet, niin ehkä senyt tuli mieleen, että se voisi ehkä olla sellainen (ammatillisuus).”

Ryhmäkertojen teemat olivat vanhempien mielestä hyviä, ja he kertoivat saaneensa tietoa eri aiheista. Vanhemmat kokivat myös, että ryhmäkertojen sisällöt sitoutuivat heitä osallistumaan ryhmän tapaamisiin. Eri aiheet innostivat

vanhempia osallistumaan, ja vanhempi olisi ehkä helpommin jäänyt tapaamisista pois, jos aihetta ei olisi ollut.

... aina musta on ollut kiva, kun siinä on aihe, niin mä oon jotenkin innokkaammin mukana.

Voisin sanoo, että mä jäisin helpommin pois siitä, jos ei siinä olisi semmoista aihetta tulla.

Ammatillisuudella koettiin olevan vaikutusta ryhmän ilmapiiriin, jonka vanhemmat mielsivät muun muassa sallivaksi ja luotettavaksi. Keskustelun ohjaamisesta vanhempien mielipiteet vaihtelivat. Osa koki, että ammatillisuus näkyi siinä, että keskustelut eivät junnanneet paikallaan. Osa puolestaan olisi toivonut ohjaajan vievän keskustelua vahvemmin eteenpäin ja kannattelevan vanhempia isoihin haasteisiin liittyvien aiheiden ympärillä. Kaiken kaikkiaan ammatillisuus koettiin hirveän hyväksi asiaksi ja vanhemmat olivat sitä mieltä, että ammatillisia vertaistukiryhmiä pitäisi ehdottomasti olla tarjolla.

Mä koen ehdottomasti, että näitä tämmöisiä ammatillisia pitäisi olla.

Ohjaajien näkemyksen mukaan ammatillisuus korostui ammatillisen vertaistukiryhmän ryhmäläisten valinnassa sekä ryhmätoiminnan määrittelyssä ja suunnittelussa. Vertaistukiryhmään pyrittiin valitsemaan osallistujat sen mukaan, että perheiden lähtötilanteet olisivat mahdollisimman samankaltaisia, tuen tarpeet ja perheiden lasten diagnoosit yhteneviä. Ohjaajat kertoivat, että he ammattilaiset valitsivat ja räätälöivät ammatillisessa vertaistukiryhmässä käsiteltävät teemat niin, että niistä oli lisäarvoa juuri näille perheille.

Ollaan pyritty asiakkaiden mahdollisimman samankaltaiseen lähtötilanteeseen tai tuen tarpeeseen.

Teemojen valinnassa pyritty valitsemaan semmoisia hyvin yleisiä asiantuntijoille ja ammattilaisille eteen tulevia teemoja, joista katsotaan olevan hyötyä vaikka tälle ryhmälle ja näille ihmisille, jotta he voisi paremmin ja hyvin ja jaksaisi ja saisi omaa elämää eteenpäin.

Ohjaajat kokivat, että ammatillisessa vertaistukiryhmässä käsiteltävien asioiden rytmitys ja ajankäyttö vaikuttivat hyvän vuorovaikutuksen saavuttamiseen. Tähän vaikutti ohjaajien mielestä myös heidän omat vuorovaikutustaitonsa. Lisäksi heidän oli tärkeää osata ottaa huomioon myös vertaistukiryhmään osallistuneiden vanhempien mahdolliset vuorovaikutushaasteet. Ohjaajien vastuulla ryhmässä oli puhevuorojen jakaminen selkeästi. Ammatillisen vertaistukiryhmän ohjauksessa merkittävää oli saavuttaa ryhmään osallistuneiden luottamus ja luoda ryhmään turvallisuuden tunnetta, jotta kaikilla ryhmään osallistuneilla olisi hyvä olla ryhmässä.

Ohjaajien oma vuorovaikutus näissäkin asioissa ja että saadaan sallivaksi se ilmapiiri.

Ohjaajien vuorovaikutuksella on vaikutus luottamuksen syntymiseen ryhmässä.

Ammatillisesti ohjatulla vertaistukiryhmällä voitiin mahdollistaa perheelle oikea aikainen palveluohjaus, koska ohjaajat pystyvät toimimaan perheen tukena tilanteessa. Ammatillisessa vertaistukiryhmässä ammattilaisten tehtävänä oli tarvittaessa reagoida ryhmässä esiintyviin palvelutarpeisiin ja ammatillisen vertaistukiryhmän yhtenä tavoitteena olikin parantaa perheiden hyvinvointia palvelujärjestelmän kautta.

Ylempänä tavoitteena tällaisella ammatillisesti ohjatulla vertaistukiryhmällä on esimerkiksi pyrkiä vaikuttamaan asiakkaiden oikeanlaiseen ohjautumisen palveluissa ja saada oikea-aikaista apua ja tukea.

Edellä mainittujen tulosten lisäksi haastatteluaineistosta nousi esiin myös sellaisia vanhempien ryhmätoimintaan liittyviä kokemuksia, jotka eivät suoraan vastaa tutkimuskysymyksiin, mutta ovat toiminnan kehittämisen kannalta tärkeitä. Vanhemmat olivat yhtä mieltä siitä, että ryhmäkertojen kesto, 1,5 h, oli sopiva. Siinä ajassa he kokivat ehtineensä hyvin kuulla ammattilaisen alustuksen aiheeseen ja tämän jälkeen keskustella aiheesta. Tapaamiskertojen tiheydestä oli erilaisia kokemuksia. Osa vanhemmista koki, että kerran kuukaudessa järjestetyt tapaamiset olivat riittävät, eikä aika olisi riittänyt useampiin

tapaamisiin. Esiin nousi kuitenkin myös kokemuksia siitä, että ryhmä voisi koontua tiheämmin. Silloin tapaamisista olisi tullut osa perheen arkirytmää eikä niitä olisi ehkä unohdettu niin helposti. Esiin tuli myös idea siitä, että ryhmäkerrat olisivat tiheämmällä aikavälillä. Silloin ryhmäkuntoutuksen kokonaiskesto olisi lyhyempi, siihen olisi ehkä helpompi sitoutua ja myös vaikuttavuus voisi olla parempi.

Vanhempien haastatteluissa tuli esiin myös seikkoja, joiden perusteella pysyimme havaitsemaan yhteyksiä muun muassa vanhemman aiempien vertaisuudesta saatujen kokemusten ja tästä ryhmästä saatujen kokemusten välillä. Tämän lisäksi vanhempien tästä ryhmätoiminnasta saatuihin kokemuksiin näyttäisi olevan vaikutusta myös sillä, missä vaiheessa perheen oma prosessi lapsen diagnoosien ja muiden tukimuotojen kanssa haastatteluhetkellä oli. Aikataulullisista syistä ja aineiston pienen koon vuoksi emme tarkemmin erittele näitä havaintoja.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää ammatilliseen vertaistukiryhmään osallistuneiden erityisen tuen lasten ja nuorten vanhempien ja vertaistukiryhmää ohjanneiden ammattilaisten kokemuksia kyseisen vertaistukiryhmän toiminnasta. Haastatteluiden avulla halusimme kartoittaa vanhempien vertaisuuden kokemuksia ja vertaisuuden merkitystä. Meitä kiinnosti myös vanhempien ja ohjaajien digitaalisesta toimintaympäristöstä saadut ryhmätoiminnan kokemukset sekä vertaistuen ammatilliseen ryhmänohjaukseen ohjaukseen liittyvät kysymykset.

Digiympäristössä toimimisen tavat vaikuttivat vuorovaikutukseen

Tutkimuksemme kohteena olevan vertaistukiryhmän toiminta on määritelty psykososiaalseksi tueksi ja kuntoutukseksi, jota toteutettiin ammatillisena vertaistukena (Eloisa 2022a). Psykososiaalisen tuen tavoitteena on tukea vanhempien kasvatustyötä nostamalla esiin perheen vahvuuksia, tunnistamalla heidän voimavarojaan sekä mahdollistamalla onnistumisen kokemuksia arjessa (Sorsa ym. 2022, 94–95). Vertaistuki määritellään yhdeksi sosiaalisen tuen muodoksi, erityisesti tunnetueksi, vaikka sen piirteitä voidaan tunnistaa

myös muista sosiaalisen tuen muodoista (Hokkanen 2014, 218). Vanhempien haastatteluissa tuli esiin elementtejä Hokkasen (2014, 218) esittelemistä erilaisista vertaistuen muodoista, joita ovat muun muassa tiedollinen, emotionaalinen, henkinen ja yhteenkuuluvuuden tunnetta tukeva tuki. Hokkasen mukaan vertaisuus syntyy samanlaisten kokemusten kautta, ja vertaistuki voi ilmetä muun muassa yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntymisenä ja emotionaalisena tukena sekä henkisenä tukena.

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kertoivat vertaistuen merkitsevän heille ymmärretyksi tulemistä ja samanlaisuuden kokemusta. Hokkasen (2014, 218) määritelmän mukaan vertaistukeen liittyvä yhteenkuuluvuuden tunne rakentuu mm. samaistumisen kokemuksista, joihin vanhempien vastauksissa liittyi vahvasti ymmärryksen kokemus. Voimme päätellä samaistumisen kokemuksen luovan pohjan ymmärrykselle, joka vahvistaa vertaisten keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Vanhempien odotukset ryhmätoimintaa kohtaan liittyivät vahvasti vertaistuen saamiseen, johon kuuluu heidän mielestään ehdottomasti myös kokemusten jakaminen. Vertaistukeen liitetty emotionaalinen tuki ilmenee Hokkasen (2014, 218) mukaan kokemusten jakamisen lisäksi muun muassa kiinnostuksen osoittamisena. Vanhemmat kertoivat ryhmässä olleen hyvä tunnelma ja kaikkien osallistuneen keskusteluun ja kertoneen avoimesti perheensä asioista. He kuvailivat ryhmän ilmapiiriä luotettavaksi ja sallivaksi, eli ryhmätoiminnassa esiintyi heidän kertomansa mukaan paljon ryhmätoiminnalle tyypillisiä ja tärkeitä elementtejä. (Kippola-Pääkkönen 2018, 177–178, Mikkonen & Saarinen 2018, 28–35, 88–90). Vanhemmat kuitenkin kokivat, että vertaistuki ei kunolla päässyt toteutumaan. Digitaalisen toimintaympäristön kokemuksista nousi vahvasti esiin se, että ryhmäläiset jäivät toisilleen etäisiksi. Kameroiden ja mikrofonien kiinni pitämisen koettiin heikentäneen ryhmän vuorovaikutusta. Ihminen osoittaa kiinnostustaan muita ihmisiä ja heidän asiaansa kohtaan muun muassa elekielen avulla, kuten katsekontaktilla ja kehon liikkeillä, sekä äänitelemässä. (Naapila 2022, 20.) Kun keskustelukumppania ei näe eikä kuule, oman asian kertomisesta voi tulla yksinäinen kokemus. Vuorovaikutuksesta jää silloin uupumaan Hokkasen (2014, 218) emotionaaliseen tukeen liittämä kiinnostuksen osoittaminen ja kokeminen. Voi siis olla, että van-

hempien vertaistuen uupumisen kokemus tässä ryhmässä johtui ainakin osittain digitaalisessa toimintaympäristössä toimimisen tavoista, jotka heikensivät vuorovaikutusta.

Ryhmän hyvä ilmapiiri

Sekä vanhempien että ohjaajien näkemysten mukaan tutkimuksen kohteena olevan vertaistukiryhmä ilmapiiri oli avoin. Ohjaajien mielestä ryhmästä muodostui vastaanottavainen ja joustava, ja siellä oli jokaiselle hyvin tilaa, aikaa ja vastausvuoroja eikä ryhmässä esiintynyt epäasiallista käytöstä. Ohjaajat kertoivat haastattelussa, että ammatillisessa vertaistukiryhmässä heidän vastuulleen kuuluu turvallisen ja sallivan ryhmäilmapiirin luominen, ja että sen onnistumisessa heidän omilla vuorovaikutustaidoillaan on iso merkitys. Myös Sorsa ym. (2022, 97–99) nostaa esiin ammattilaisen tärkeän taidon kohdata asiakas ja olla vuorovaikutuksessa tämän kanssa.

Vertaisryhmän ilmapiiri oli vanhempien arvion mukaan hyvä ja salliva. Mikkonen ja Saarinen (2018, 21) kertovat kirjassaan, että luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa sekä omien kokemusten kertomisen että toisten kuulemisen. Luottamuksellisessa ja sallivassa ilmapiirissä myös omien tunteiden ilmaiseminen ja käsittely on mahdollista, ja ryhmän osallistujat voivat oppia toisten kokemuksista ja löytää näin myös itse uusia selviytymiskeinoja. Ohjaajien kertoman mukaan ryhmässä käsiteltiin vaikeita ja arkojakin asioita. Tästä voimme päätellä, että ohjaajat onnistuivat hyvän ja sallivan ryhmäilmapiirin luomisessa.

Ryhmäläisten osallisuuden tukeminen

Ryhmäohjaajan tehtävänä on suunnitella ja johtaa ryhmän toimintaa. Hänen ammattitaitoonsa kuuluu myös hallita ryhmäprosessin elementit, kuten ryhmän fokuksen yllä pitäminen ja jäsenten tarpeiden tunnistaminen. Luotettavan ilmapiirin luomisen lisäksi on tärkeää tukea ryhmäläisten osallisuutta (Kippola-Pääkkönen 2018, 177–178; Mikkonen & Saarinen 2018, 28–35, 88–90.)

Vanhemmat kertoivat, että ryhmässä sai olla oma itsensä ja välillä myös hiljaa, jos se itsestä hyvälle tuntui. Ryhmäohjaajilta kaivattiin kuitenkin myös

vahvempaa keskustelun ohjausta ja vanhempien keskusteluun osallistamista, sillä toisinaan puheenaiheet jäivät toteamisen tasolle. Lisäksi vanhemmat kertoivat, että vaikean asian äärellä ei välttämättä osattu itse aktiivisesti ottaa suun vuoroa, ja etäympäristössä se voi olla normaalia haastavampaa.

Ohjaajat kertoivat, että heidän vastuullaan oli ohjata keskustelun kulkua ryhmätapaamisissa, ja että ryhmäläisten tarpeiden mukaan tapaamisten sisältöihin ja suunnitelmiin tehtiin muutoksia. Mikkonen ja Saarinen (2018, 18) nostavat esiin sen, että voidakseen toimia ammatillisesti täytyy ammattilaisen osata toimia asiakkaan edun mukaisesti. Ammattilaisen tulee olla joustava, neutraali ja suvaitsevainen voidakseen kuulla ja ymmärtää asiakasta. Asiakkaiden tarpeiden kuuleminen ja sen perusteella toiminnan mukauttaminen nousi esiin myös tutkimuksemme tuloksissa.

Ohjaajat kokivat, että digiryhmän ohjaaminen oli heille haasteellista siksi, että osallistujien eleitä, ilmeitä ja reaktioita oli usein vaikea havaita. Ihmisten normaaliin vuorovaikutukseen liittyy paljon sanatonta viestintää eli nonverbaalia käyttäytymistä, jolla välitetään emotionaalisia tiloja, ohjataan vuorovaikutuksen etenemistä ja havainnollistetaan sanottua asiaa (Naapila 2022, 20). Digiympäristössä sanaton viestintä ei välity niin hyvin, sillä viestintä tapahtuu kameroiden ja mikrofonien välityksellä. Ryhmätapaamisissa vanhemmat saivat itse valita, pitivätkö kameraa auki vai kiinni, ja käyttivätkö viestinnässä mikrofonia vai keskustelun kommentti toimintoa. Näin ollen heidän eleitään ja ilmeitään oli hankala havainnoida. Ohjaajat kokivat myös, että heidän oli vaikeaa saada selville millä tavalla vanhemmat haluavat osallistua ryhmään ja tämän vuoksi vanhempien vahvempi osallistaminen keskusteluihin oli haasteellista.

Ohjaajat pitivät tärkeänä, että vanhemmat saivat itse valita kuinka (kamerat auki vai kiinni, mikrofonien kautta tai viestein) osallistuvat ryhmään, mutta osa vanhemmista kaipasi ohjeita ja yhtenäistä linjaa sen suhteen, kuinka ryhmässä toimitaan. Tulosten perusteella voidaan todeta, että ohjaajien aktiivisella vanhempien keskusteluun mukaan poimimisella olisi ehkä voitu saada vilkkaampaa keskustelua aikaiseksi, mutta jotkut vanhemmat olisivat voineet kokea sen painostamisena, mikä puolestaan olisi saattanut vaikuttaa heidän osallistumiseensa ryhmään. Varmaa kuitenkin on, että verkkotapaamisissa ka-

meran kiinni pitäminen vaikuttaa selvästi negatiivisesti ryhmän vuorovaikutukseen, koska nonverbaalit ilmeet ja eleet jäävät pois ja ennestään tuntemattomien ihmisten reaktioita on hankala arvella.

Ryhmäkoko vaikutti vertaistuen muodostumiseen

Onnistuneen ryhmätoiminnan elementtejä ovat vuorovaikutuksen ja hyvän ilmapiirin lisäksi myös ryhmän oikea koko (Kippola-Pääkkönen 2018, 177–178; Mikkonen & Saarinen 2018, 28–35, 88–90). Vanhemmat pohtivat haastatteluisaan syitä siihen, miksi vertaistuen kokemus jäi heidän osaltaan puutteelliseksi ja olivat yhtä mieltä, että siihen vaikutti eniten ryhmän pieni koko. Osallistujien määrä vaihteli ryhmäkertojen välillä, ja haastattelujen mukaan osa poissaoloista johtui inhimillisistä unohduksista. Tämä ongelma tiedostettiin, ja ohjaajat pyrkivät aktivoimaan vanhempia ryhmään osallistumisessa, jotta vertaisuus pääsisi ryhmän pienestä koosta huolimatta muodostumaan. Unohduksista johtuvia poissaoloja pyrittiin ehkäisemään muistuttamalla vanhempia ryhmätapaamisista erilaisin keinoin, kuten lähettämällä muistutusviestejä tasaisin väliajoin, viimeisen kerran sinä aamuna, jona ryhmä toteutui. Ohjaajat kiinnittivät viestinnässä huomiota myös siihen, mitkä sanamuodot toimisivat tehokkaimmin muistutusviesteissä. Ohjaajien haastatteluissa ei käynyt ilmi perusteita ryhmäkoon valinnalle, mutta neljän perheen ryhmä oli selvästikin tässä tapauksessa liian pieni ja haavoittuva, sillä poissaoloja sattuu joskus kaikille.

Ryhmätoiminnan lähtökohdat

Vertaisuuden puutteen kokemukseen vaikuttaa osaltaan varmasti myös se, että ryhmän oli alun perin ollut tarkoitus kokoontua lähitapaamisina. Osa vanhemmista oli odottanut tätä kovasti, joten etätapaamisten kokemus voi sen vuoksi jäädä vajaaksi. Lähitapaamisista luovuttiin, koska ryhmään osallistuneet vanhemmat asuivat niin kaukana toisistaan, että tapaamisiin olisi ollut liian pitkä matka. Tästä syystä vanhemmat olivat esittäneet toiveen etätapaamisista. Ohjaajat olivat ryhmää muodostaessaan priorisoineet ryhmäläisten samankaltaisen elämäntilanteen ja taustan, jotta vanhemmat olisivat mahdollisimman hyvin vertaisia toisilleen.

Onnistunut vertaisuuden määrittely on tärkeää, ja sillä voidaan lisätä ryhmään osallistuneen hyvinvointia (Hokkanen 2014, 218). Ohjaajat kertoivat vertaistukiryhmää muodostettaessa pyrkimyksenä olleen asiakasperheiden kokonaisvaltainen vertaisuus. Kokonaisvaltaisessa vertaisuudessa vertaisuus muodostuu yhteisen kokemuspohjan päälle, ja siinä korostuu samanlaisten kokemusten ja tilanteiden jakaminen. Vertaistukiryhmän muodostamisessa tämä on tärkeää huomioida, ja Hokkanen (2014, 218) korostaakin, että ”vertaistuessa suuri merkitys on asialla, jonka suhteen ollaan vertaisia”. Yhteisen kokemuksen jakaminen on siis se juttu, joka oikeuttaa tuen piiriin. Toiminnan kehittämisessä pohdittavaksi tulee varmasti löytää keino yhdistää samanlaisessa tilanteessa olevien vanhempien vertaisuuteen liittyvät tarpeet, sillä osa vanhemmista koki digiympäristön ja etäryhmän hyvänä toimintaympäristönä ja voisi osallistua samantyyliiseen toteutukseen uudelleen, jos sellainen mahdollisuus tulisi eteen.

Yhteenveto

Tutkimuksemme tarkoituksena ei ollut arvioida vertaistukiryhmän toiminnan onnistumista, vaan kartoittaa ryhmätoiminnasta saatuja kokemuksia palvelun kehittämiseksi. Vanhempien ja ohjaajien haastattelujen perusteella pilottiryhmätoiminnasta nousi esiin useita onnistuneita elementtejä. Esiin tuli myös toimintaa haastaneita tekijöitä, jotka olisi hyvä huomioida toiminnan kehittämisessä. Taulukkoon 3 on listattu mielestämme tärkeimmät pilottiryhmätoiminnan onnistumiset, ja toiminnan kehittämiseen liittyvät ideat.

Taulukko 3. Ryhmätoiminnan onnistumiset ja toiminnan kehittämiseen liittyvät ideat

ONNISTUMISET	KEHITTÄMISKOHTEET/-IDEAT
Ryhmätapaamisten ammatillinen sisältö	Suurempi ryhmäkokoo
Ryhmän avoin ja luotettava ilmapiiri	Ryhmäläisten tarpeiden huomioiminen: etä-/lähitapaamisten suhteen
Ryhmätapaamisen kesto	Osallisuuden kokemuksen lisääminen digiympäristössä
Vertaisuuden taustan huomioiminen ryhmän kokoonpanossa	Vuorovaikutuksen vahvistamisen keinojen etsiminen, jotta ”tunteet välittyisivät”
Palvelutarpeen tunnistaminen ja siihen vastaaminen	Ryhmän yhteisten toimintatapojen sopiminen mm. kameroiden auki pitämiseen liittyen
Palvelujen kehittäminen asiakkaiden tarpeiden mukaisesti	Hybridimallilla toteutettu ryhmä, jossa osa ryhmätapaamisista olisi ”lähinä” ja osa ”etänä”

Yhteenvedona voimme todeta, että ryhmätoiminnassa onnistuttiin muun muassa ryhmän ilmapiirin luomisessa ja ammatillisen sisällön suunnittelussa. Positiivista oli myös se, että tarve kyseiselle tukimuodolle on tunnistettu ja palveluja halutaan kehittää asiakaslähtöisesti, asiakkaiden ääntä ja kokemuksia kuunnellen. Palvelun edelleen kehittämisessä on hyvä huomioida ryhmäläisten tarpeet erilaisten tapaamismuotojen suhteen sekä ryhmäkoon merkitys vertaistuen muodostumisessa. Ryhmäläisten kanssa on myös tärkeää sopia yhteisistä pelisäännöistä muun muassa kameran ja mikrofonin käytön suhteen, ja tuoda esiin niiden merkitys vuorovaikutuksen muodostumisessa.

Ryhmäläisten kokemukset ovat subjektiivisia, joten niitä tulkitessa on aina tärkeää muistaa kokemusten taustalla vaikuttavat tekijät, kuten esimerkiksi tässä tutkimuksessa haastateltavan elämäntilanne, tuen tarve ja ajankohtaisuus sekä voimavarat. Näiden tiedostaminen auttaa ymmärtämään tutkimuksen tuloksia ja edesauttaa niiden hyödyntämistä palvelujen kehittämisessä oikealla tavalla.

9 LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN ARVIOINTI

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella tutkimuksen uskottavuuden, luotettavuuden ja eettisyyden näkökulmista (Puusa & Juuti 2020, 175). Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa painottuu tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Tämän vuoksi tutkimustyössä on tärkeää kuvata tarkkaan muun muassa tutkimuksen kohde ja tarkoitus, aineiston keruuseen ja analyysiin liittyvät yksityiskohdat sekä tutkijan omat tutkimukseen liittyvät sitoumukset. Tutkimustulosten luotettavuudesta kuvailtaessa on tärkeää kertoa tarkkaan mitä on tehty. Luotettavuuden turvaamiseksi on käytettävä oikeanlaisia ja perusteltuja menetelmiä sekä lähestymistapoja tutkimuksen toteuttamisessa ja tutkimusongelmanratkaisemisessa. Uskottavuuden varmistamiseksi esitetyt asiat on kuvattava asianmukaisesti eli niin kuin ne ovat tapahtuneet. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 163–165.)

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pyrkineet etenemään johdonmukaisesti ja suunnitelmaamme noudattaen. Työssämme olemme kuvanneet tarkasti tutkimuksemme kohteen ja tarkoituksen. Tutkimusta tehdessämme

olemme pyrkineet saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja peilamaan vastauksia luotettavaan tutkimustietoon. Lähteiden valinnassa olemme pyrkineet lähdekriittisyyteen ja raportin kirjoittamisessa olemme noudattaneet Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun antamia ohjeistuksia lähdeviitteistä ja lähdeluettelomerkinnöistä.

Tässä raportissa olemme kuvanneet koko opinnäytetyöprosessimme sisältäen aineistonkeruu- ja analysointimenetelmämme. Raporttiin olemme kirjoittaneet haastatteluaineistosta esiin nousseet asiat säilyttäen niiden alkuperäisen sanoman. Olemme myös nostaneet haastattelumateriaalista suoria lainauksia analyysimme tueksi. Työtä tehdessä pyrimme välttämään ennako odotusten muodostamista tutkimusten tuloksista ja säilyttämään neutraalin tutkimusotteen läpi koko opinnäytetyön.

Olemme pyrkineet johdonmukaiseen opinnäytetyöprosessiin ja noudattamaan sen eri vaiheissa hyvää tieteellistä käytäntöä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150–151). Tämä tarkoittaa huolellista, rehellistä ja läpinäkyvää työskentelyä sekä tarkkuutta niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä kuin tutkimuksen arvioinnissakin. Lisäksi eettinen tutkimustyö tarkoittaa tutkimukseen osallistuvien henkilöiden ihmisarvon ja oikeuksien kunnioittamista, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta ja oikeutta osallistumisen keskeyttämiseen sekä tietosuojan ja tutkimusaineiston säilyttämiseen liittyviä kysymyksiä. On myös tärkeää, että tutkimuksella pyritään tuottamaan hyviä asioita sen kohteena oleville ihmisille. (Puusa & Juuti 2020, 175, 197–198.)

Olemme tehneet tutkimustamme varten harkittua tiedonhankintaa ja arvioineet tutkimuksessa käytettyjen lähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Opinnäytetyön suunnitelmassa ja raportoinnissa olemme noudattaneet Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun eettisen kirjoittamisen ja lähdemerkintöjen ohjeistuksia, ja pyrkineet näin huomioimaan tutkijoiden työt ja saavutukset asiaan kuuluvalla tavalla.

Tutkimusta tehdessämme ja aineistoa käsitellessämme olemme toimineet vastuullisesti ja huolehtineet tutkittavien anonymiteetin säilymisestä koko tutkimusprosessin ajan. Huolehdimme raportin liitteenä olevan Tutkittavien informaatiolomakkeen avulla siitä, että tutkittavat olivat tietosia tutkimuksemme tar-

koituksesta ja siihen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Vanhempien haastatteluiden alussa kertosimme nämä haastatteluun liittyvät eettiset näkökulmat ja samalla varmistimme haastateltavan suostumuksen haastatteluun. Haastattelun aikana emme keränneet haastateltavilta arkaluonteisia henkilötietoja, ja haastatteluiden alussa esiin tulleita taustatietoja emme sisällyttäneet litteroituun tutkimusaineistoon. Haastatteluiden yhteydessä esiin tulleet mahdolliset perheenjäsenten nimet tai muut yksilöivät tiedot korvasimme litterointivaiheessa yleisanoilla. Tutkimustulosten raportoinnissa huomioimme, että tutkimusaineistomme koostuu pienen joukon haastatteluista. Taataksemme haastateltavien anonymiteetin, emme tuoneet raportissa esiin yksittäisten kokemusten yleisyyttä tutkimusaineistossa. Haastattelujen tallenteita ja muita tutkimusaineistoja, kuten tutkimusaineiston analyysissä käytettäviä litterointidokumentteja olemme säilyttäneet tutkimuksen ajan ja hävitämme ne tutkimuksen päätyttyä. Tutkimus on toteutettu Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisan toimeksiannosta, eikä meillä kummallakaan ole sidonnaisuuksia toimeksiantajaan. Tutkimukselle ei ole haettu rahoitusta, sillä sen toteuttamisesta ei aiheutunut meille ylimääräisiä kustannuksia.

10 POHDINTA

Opinnäytetyömme aihe on monella tapaa ajankohtainen. Pitkään suunniteltu hyvinvointialueuudistus astui vuoden 2023 alussa voimaan ja sen myötä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen on entistäkin tärkeämpää, sillä laajojen hyvinvointialueiden tulee turvata tasavertaiset palvelut kaikille, asuinpaikasta ja etäisyyksistä riippumatta. Digitaalisten palvelujen kehittäminen ja hyödyntäminen antaa paljon mahdollisuuksia, sillä se sujuvoittaa asiointia ja tuo palveluja saataville myös pidempien välimatkojen päähän. Palvelusuunnittelun tulee lähteä liikkeelle asiakkaiden tarpeista ja niiden kehittämisessä on tärkeää kuunnella asiakkaiden kokemuksia.

Tutkimuksemme kohteena olevan vertaistukiryhmän toimintaa pilotoitiin osana Etelä-Savon hyvinvointialueen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus – hanketta, ja pilotin tarkoituksena oli kokeilla psykososiaalisena kuntoutuksena tarjottavaa ammatillista vertaistukiryhmää sekä erityisen tuen lapsille ja nuorille että heidän vanhemmilleen. Opinnäytetyömme tavoitteena oli kartoittaa

vanhempien ja ohjaajien kokemuksia erityisen tuen lasten ja nuorten vanhemmille suunnatun ja alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen digiympäristössä toteutetun ammatillisen vertaistukiryhmän toiminnasta. Työmme täydentää hankkeen päätavoitteiden toteutumista asiakaslähtöisten palveluiden kehittämisen osalta, ja toimeksiantaja voi hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia palvelun edelleen kehittämisessä. Kokemuspohjaisen tiedon avulla saatiin esiin yksilöllisiä kokemuksia, joista jokainen on huomionarvoinen palvelua kehitettäessä. Opinnäytetyömme aihe oli myös meille molemmille tärkeä ja ajankohtainen, sillä erityislapsien vanhempina olemme itsekkin tarvinneet vertaistukea. Näin ollen meille on ollut merkityksellistä olla mukana kehittämässä juuri erityisen tuen lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä palveluja.

Toteutimme opinnäytetyömme tutkimuksen laadullisena tutkimuksena. Analyysimuodoksi valitsimme teoriaohjaavan aineistoanalyysin ja analysointitavaksi teemoittelun. Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessimme oli pitkä ja raskas. Sen edistämistä hidastivat sekä opinnäytetyöprosessissa ilmaantuneet haasteet, että työn ulkopuoliset elämän yllätykset, jotka vaikuttivat työmme eri vaiheisiin. Työn ulkopuolisten haasteiden vuoksi jouduimme pysähtymään ja miettimään niin työn toteutusta ja yhdessä työskentelyä kuin elämän prioriteetteja ja arvoja uudelleen. Luottamuksen, uskon ja periksiantamattomuuden sekä yhteistyön voimalla saimme työn valmiiksi ja olemme siihen tyytyväisiä, eikä reilun kuukauden myöhästyminen alkuperäisestä suunnitelma-aikataulusta onneksi haittaa meitä tai työn toimeksiantajaa.

Meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta laadullisen tutkimuksen tekemisestä, joten opinnäytetyö tarjosi meille hyvän oppimiskokemuksen tutkimustyöprosessista. Lisäksi opimme tämän työn aikana paljon elämästä ja itsestämme. Opinnäytetyötä tehdessämme tutustuimme tutkimusprosessiin läpikotaisesti ja teellisen tekstin laatimisen sääntöihin sitkeästi. Lähteiden hakemisessa sekä lähdekriittisyydessä kehityimme koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tutkimuksen edetessä ymmärryksemme laadullisesta tutkimuksesta ja sen eri vaihteista kokonaisuudessaan selkeni emmekä välttyneet tilanteilta, joissa jouduimme palaamaan takaisin ja miettimään asioita uudestaan. Nämä hetket opettivat meille paljon niin tutkimusaiheen rajaamisen ja laadullisen tutkimuksen tutkimuskysymysasettelun merkityksestä kuin haastatteluiden toteuttamisestakin. Varsinkin moniulotteisen aiheen hahmottaminen ja tiivistäminen

teetti paljon työtä, ja näin jälkikäteen ajateltuna se kirkastui meille kokonaisuudessaan vasta työn raportointivaiheessa. Jos aloittaisimme työn nyt uudelleen, tekisimme varmasti monta asiaa eri tavalla. Työtä tehdessä on siis ollut pakko hyväksyä se, että oppiminen itsessään on ollut oleellinen osa tätä prosessia. On myös ollut tärkeää ymmärtää, että osaamattomuutemme ei vähennä työn arvoa ja merkitystä, ja että projektin aikana saamamme opit ovat meille varmasti eduksi seuraavissa tutkimusprojekteissamme. Työskentelyn aikana omat vahvuutemme ja haasteemme tulivat selvästi esiin. Koska olimme tutustuneet jo opintojen alkuvaiheessa ja tehneet useita ryhmä- ja paritöitä yhdessä, ymmärsimme toisiamme ja osasimme olla toistemme tukena erilaisissa tilanteissa.

Opinnäytetyömme tulosten perusteella ammatilliset vertaistukiryhmät ovat hyviä ja ne koetaan tarpeellisiksi, mutta vertaistuen kokemukset jäivät tässä digiympäristössä toteutetussa ryhmässä puutteellisiksi. Tulimme siihen johtopäätökseen, että puuteellinen kokemus vertaistuesta voisi selittyä muun muassa sillä, että vuorovaikutus jää digiympäristössä jollain tasolla heikoksi eikä riittävää tunnetason yhteyttä ryhmäläisten välille pääse syntymään. Tämän perusteella olisi mielenkiintoista selvittää ja tutkia, millä eri keinoin verkkovuorovaikutusta voitaisiin vahvistaa ja mitä menetelmiä ryhmänohjauksessa voitaisiin käyttää ryhmäläisten osallisuuden kokemuksen lisäämiseksi. Mielenkiintoista olisi kuulla kokemuksia myös niin sanotusta hybridimallin toteutuksesta, jossa osa ryhmätapaamisista olisi etänä ja osa ”lähinä”. Olisi kiinnostavaa tietää, vahvistaisiko muutama livetapaaminen ryhmän vuorovaikutusta ja olisiko sillä vaikutusta ryhmäläisten yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja sitä kautta vertaisuuden kokemuksiin.

LÄHTEET

Aivosäätiö. 2023. ADHD-lääkkeiden käyttö on valtavasti lisääntynyt Suomessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.aivosaatio.fi/ajankoh- taista/adhd-laakkeiden-kaytto-on-lisaantynyt-valtavasti-suomessa/> [viitattu 10.12.2023].

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino
Alatalo, M., Miettunen, N., Liukko, E., Kettunen, N. & Normia-Ahlsten, L. 2019. Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa. Työpaperi 39/2019. Hel- sinki: Terveystien ja hyvinvoinninlaitos. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-797-8> [viitattu 26.3.2023].

Eloisa. 2023a. Ammatillisesti ohjatut vertaistukiryhmät. Etelä-Savon hyvinvoin- tialue. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.10.2023. Saatavissa: <https://etelas- avonha.fi/eloisa/tutkimus-ja-kehittamistyo/hankkeet/tulevaisuuden-sosiaali-ja- terveyskeskus/> [viitattu 2.12.2023].

Eloisa. 2023b. Etelä-Savon hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Päivitetty 2.1.2023. Saatavissa: <https://etelasavonha.fi/eloisa/tietoa-hyvinvointialueesta/> [viitattu 4.3.2023].

Eloisa. 2023c. Vertaistukiryhmät erityisen tuen asiakkaille. Etelä-Savon hyvin- vointialue. WWW-dokumentti. Päivitetty 16.2.2023. Saatavissa: <https://etelas- avonha.fi/eloisa/tutkimus-ja-kehittamistyo/hankkeet/tulevaisuuden-sosiaali-ja- terveyskeskus-ohjelma/ammattillisesti-ohjatut-vertaistukiryhmat-erityisen-tuen- asiakkaille-ja-heidan-perheilleen/> [viitattu 5.3.2023].

Eloisa. 2022a. Pilottisuunnitelma. Psykososiaalisen kuntoutuksen kehittämi- nen, ammatillisesti ohjatut vertaistukiryhmät erityisen tuen asiakkaille ja hei- dän perheilleen.

Eloisa. 2022b. Tulevaisuuden sotekeskushanke. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://innokyla.fi/sites/default/files/2022-09/2022%2006%2017%20- %20TSK%20tilannekuva_0.pdf [viitattu 5.3.2023].

Eskola, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fågel, P. & Kukkonen, S. 2020. Erityislasten vanhempien uupumus ja tuen tarve. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/han- dle/123456789/69254/URN%3aNB%3afi%3ajyu-202005273506.pdf?se- quence=1&isAllowed=y> [viitattu 10.12.2023].

Hammersley, M. 2013. What is Qualitative Reserch? Bodmin Cornwall: MPG Books Group.

Heikkinen, A. 2020. Erityisen tuen tarpeen arvioi sosiaalityöntekijä. *Talentia- lehti* 27.1.2020. Verkkolehti. Saatavissa: <https://www.talentia.fi/talentia- lehti/erityisen-tuen-tarpeen-arvioi-sosiaalityontekija/> [viitattu 23.3.2023].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teo- ria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hokkanen, L. 2014. Autetuksi tuleminen: Valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toimitukset. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Electronica Universitatis Lapponiensis 145. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-730-8> [viitattu 24.3.2023].

Innokylä s.a. Etelä-Savo: Me tehdään Etelä-Savon yhteinen sote-keskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://innokyla.fi/fi/kokonaisuus/etela-savo-me-tehdaan-etela-savon-yhteinen-sote-keskus> [viitattu 5.3.2023].

Juva, K., Hublin, C., Kalska, H., Korkeila, J., Sainio, M., Tani, P. & Vataja, R. 2021. Kliininen neuropsykiatria. 2., uudistettu painos. Helsinki: Duodecim.

Kairala, M. 2017. Alkusanat. Teoksessa Kivistö, M. & Päykkönen, K. (toim.) Sosiaalityö digitalisaatiossa. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 58. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 7–11. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-035-7> [viitattu 7.12.2023].

Kansalaisareena s.a. Vapaaehtoistoiminnan määritelmä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kansalaisareena.fi/vapaaehtoiselle/vapaaehtoistoiminnan-maaritelma/> [viitattu 17.3.2023].

Kielitoimiston sanakirja. 2022. WWW-dokumentti. Päivitetty 10.11.2022. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/> [viitattu 12.3.2023].

Kippola-Pääkkönen, A. 2020. Perheiden sopeutumisvalmennus ja vertaistuen merkitys kuntoutuksessa. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-224-5> [viitattu 22.3.2023].

Kippola-Pääkkönen, A. 2018. Vertaistuen hyödyt ja haasteet kuntoutuksessa. Teoksessa Lindth, J., Härkäpää, K. & Kostamo-Pääkkö, K. (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Rovaniemi: Lapland University Press, 174–191. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-947-6> [viitattu 22.3.2023].

Koivukangas, S. 2012. Vanhemmuus autististen lasten vanhempien kertomana. Tuki, apu ja voimavarat. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-22538> [viitattu 26.3.2023].

Kuntoutus s.a. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/sotepalvelut/kuntoutus> [viitattu 20.3.2023].

Microsoft. 2024. Kokoukset Microsoft Teamsissa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://support.microsoft.com/fi-fi/office/kokoukset-microsoft-teamsissa-e0b0ae21-53ee-4462-a50d-ca9b9e217b67> [viitattu 17.1.2024].

Mikkonen, I. 2009. Sairastuneen vertaistuki. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-27-1303-5> [viitattu 21.3.2023].

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tietosanoma.

Muuronen, K., Westman, R., Martiskainen, T., Jahnukainen, J. & Paasivirta, A. 2023. Miten hyvinvointialueista tehdään lasten hyvinvointialueita? Lastensuojelun keskusliitto. Blogi. Päivitetty 25.4.2023. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/blog/miten-hyvinvointialueista-tehdaan-lasten-hyvinvointialueita/> [viitattu 20.10.2023].

Naapila, S. 2022. Kouluttajan nonverbaalisen käyttäytymisen vaikutus koulutettavan tilannekohtaiseen motivaatioon. Itä-Suomen Yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/27229> [viitattu 3.12.2023].

Oinonen, A., Haaranen, L., Laurila, H. & Jouha, S. 2023. Vertaistukiryhmän ohjaajat. Haastattelu 22.5.2023. Etelä-Savon hyvinvointialue.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.elibrary.com/book/9789523456167> [viitattu 14.3.2023].

Ritola, V., Saarni, S., Oksanen, M. & Stenberg J. 2019. Ketterästi kuntoon. Tutkimus etäkuntoutusmenetelmien käytettävyydestä. Teoksessa Salminen, A. & Hiekkala, S. (toim.) Kokemuksia etäkuntoutuksesta. Kelan etäkuntoutushankkeen tuloksia. Helsinki: Kela, 14–33. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/120420> [viitattu 22.3.2023].

Salminen, A., Heiskanen, T., Hiekkala, S., Naamanka, J., Stenberg, J. & Vuononvirta, T. 2016. Etäkuntoutuksen ja siihen läheisesti liittyvien termien määrittelyä. Teoksessa Salminen, A., Hiekkala, S. & Stenberg, J. (toim.) Etäkuntoutus. Helsinki: Kela, 11–18. E-kirja. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/161341> [viitattu 19.3.2023].

Salminen, A. & Hiekkala, S. 2019a. Etäkuntoutuksen kehittäminen Kelassa. Teoksessa Salminen, A. & Hiekkala, S. (toim.) Kokemuksia etäkuntoutuksesta. Kelan etäkuntoutushankkeen tuloksia. Helsinki: Kela, 9–12. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/302635/Kokemuksia_etakuntoutuksesta_saavutettava.pdf [viitattu 19.3.2023].

Salminen, A. & Hiekkala, S. 2019b. Suosituksia etäkuntoutukseen. Teoksessa Salminen, A. & Hiekkala, S. (toim.) Kokemuksia etäkuntoutuksesta. Kelan etäkuntoutushankkeen tuloksia. Helsinki: Kela, 289–293. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/302635/Kokemuksia_etakuntoutuksesta_saavutettava.pdf [viitattu 23.3.2023].

Sorsa, M., Hopia, H., Heino-Tolonen, T. & Raitakari, S. 2022. Lapsiperheiden psykososiaalinen tuki Suomessa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 1, 83–103. Verkkolehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.23990/sa.97265> [viitattu 20.3.2023].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Sosiaalinen kuntoutus s.a. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/sosiaalinen-kuntoutus> [viitattu 21.3.2023].

THL. 2023. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 5.1.2023. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelma?redirect=%2Ffi%2Ftutkimus-ja-kehittaminen%2Ftutkimukset-ja-hankkeet%2Fkaynnissa-olevat-tutkimukset-ja-hankkeet> [viitattu 5.3.2023.]

Toikka, J. 2021. Vain ne, jotka rakastavat näkevät polun siellä missä muut näkevät muurin. ADHD-diagnoosin saaneen lapsen vanhemman tukeminen. Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Kandidaatin tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202111085545> [viitattu 25.3.2023.]

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma s.a. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM012:00/2020> [viitattu 5.3.2023.]

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuori, M. 2020. ADHD-lääkkeiden käytön yleisyys tytöillä ja pojilla sairaanhoitopiireissä ja kunnissa vuonna 2018. *Lääkärilehti* 22, 1374–1379. Verkkolehti. Saatavissa: <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/adhd-laakkeiden-kayton-yleisyys-pojilla-ja-tytoilla-sairaanhoitopiireissa-ja-kunnissa-vuonna-2018/> [viitattu 10.12.2023].

Vuori, M., Tuulio-Henriksson, A. & Autti-Rämö, I. 2017. Vanhemmuuteen liittyvät huolenaiheet ja psyykkinen hyvinvointi neuropsykiatrisesti oireilevien lasten huoltajilla. *Kuntoutus* 3–4, 20–33. Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/111384> [viitattu 26.3.2023].

TUTKIMUSTEN TAULUKKO

Tutkimuksen bibliografiset tiedot XAMK:n raportointiohjeiden mukaan	Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	Aineisto ja aineistokehitys- sekä analyysimenetelmä	Keskeiset tulokset
Salminen, A. & Hiekkala, S. 2019. Kokemuksia etäkuntoutuksesta. Kelan etäkuntoutushankkeen tuloksia. Kela. Helsinki.	Etäkuntoutushankkeen tulokset	Kokoomateos, sisältää useita osatutkimuksia	Etäkuntoutuspalveluiden ko-keiluja ammatillisissa ja lää- kinnallisissa kuntoutuksissa, sopeutumisvalmennuksissa sekä omaishoitajien kuntou- tuksissa. Etäkuntoutus oli ko- ettu hyödylliseksi ja tuloksel- liseksi. Asiakkaan diagnoosi ei este etäkuntoutuksen to- teutukselle. Etäkuntoutus joustava menetelmä.
Ritola, V., Saarni, S., Ok- sanen, M. & Stenberg J. 2019. Ketterästi kuntoon: Tutkimus etäkuntoutus- menetelmien käytettävyy- destä.	Tutkimuksen tavoit- teena oli kerätä tietoa siitä, miten hoitoa an- tavat terveydenhuollon henkilöt, kuten psyko- terapeutit, ja toisaalta hoitoa saavat, eli poti- laat, kokevat videovä- litteiset tapaamiset.	Potilaat ja terapeutit täyttivät jokaisen tapaa- misen jälkeen kyselyn, jolla kartoitettiin heidän kokemuksiaan videovä- litteisistä tapaamisista sekä koetusta yhteis- työsuhteesta. Lisäksi potilaat täyttivät alussa ja lopussa pidemmän kyselyn, jossa kartoitet- tiin esimerkiksi oireita erilaisilla oirekyselyillä. Terapeutteja haastatel- tiin teemahaastatteluin. Yhteistyösuhteen ja käyttökokemuksen vä- listä yhteyttä sekä tera- pian etenemisen vaiku- tusta potilailla ja tera- peuteilla tutkittiin korre- laatioanalyysin.	Sekä potilaat että terapeutit kokivat etäkäynteinä toteute- tut hoidot hyväksi ja potilaiden havaitussa toimintakyvyssä ja oirekyselyillä mitattuna oi- reissa tapahtui kohenemistä. Potilaat kokivat videovälitteis- ten tapaamisten mahdollista- van tapaamiset joustavam- min eikä niiden koettu eroa- van juurikaan kasvokkaisista tapaamisista.

		<p>Potilaiden oireiden muutosta tutkittiin ristiintaulukoimalla kliinisesti merkittävät muutokset ja luotettavat muutokset.</p> <p>Terapeuttien ja potilaiden haastatteluita analysoitiin teemojen mukaisesti, eritellen mm. annettuja syitä kokemukseen etäkäynneistä ja jatkohoidon tarvetta.</p>	
--	--	---	--

<p>Sorsa, M., Hopia, H., Heino-Tolonen, T. & Raitakari, S. 2022. Lapsiperheiden psykososiaalinen tuki Suomessa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2022: 59: 83–103.</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa, mitä lapsiperheiden psykososiaalinen tuki on suomalaisessa kontekstissa ja miten tutkimus on ilmiötä tarkastellut lapsiperheiden psykososiaalisen tuen hoito- ja asiakastyön käytännöissä.</p>	<p>Tutkimuksessa käytettiin integratiivisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää. Integratiivisen katsauksen tavoitteena on perusteellinen ja luotettava alkuperäisten lähteiden analyysi, jolla tuotetaan näyttöä tutkimuksen kohteena olevasta kokonaisuudesta.</p> <p>Integratiivisten kirjallisuuskatsausten analysoinnissa käytettiin useita eri menetelmiä. Analysointimenetelmänä käytettiin yhdistelmää sisällön erittelystä ja sisällönanalyysistä.</p> <p>Ensin aineistosta luotiin kokonaiskuva, jonka jälkeen teemoiteltiin tutkimustehtävien ohjaamana keskeiset asiakokonaisuudet QSR NVivo ohjelmalla. Teemoittelusta jatkettiin pienempien asiakokonaisuuksien luokitteluun, kunnes</p>	<p>Psykososiaalinen tuki auttaa universaalisti ja kattavasti kaikkia lapsiperheitä, myös riskiryhmiä. Ennaltaehkäisevänä käytäntönä psykososiaalinen tuki edellyttää oikea-aikaisuutta ja ammatillista osaamista erityisesti vuorovaikutustaidoissa.</p> <p>Nykyisin psykososiaalisen tuen käsitettä käytetään harvoin lapsiperheiden tutkimuksissa. Kun sen rinnalla käytetään monia rinnakkaiskäsitteitä, ilmiökenttä pirstaloituu.</p> <p>Psykososiaalisen tuen käsitteen selkeyttäminen tieteellisessä keskustelussa voi tukea psykososiaalisen tuen käytäntöjen kehittämistä ja korostaa niiden tärkeyttä kaikessa sosiaali-, terveys-, ja kasvatusalan työssä.</p>
---	---	--	--

		saatiin luotua lopulliset tulokategoriat.	
Kippola-Pääkkönen, A. 2018. Vertaistuen hyödyt ja haasteet kuntoutuksessa. Teoksessa: Lindth, J., Härkäpää, K. & Kos-tamo-Pääkkö, K. 2018 Sosiaalinen kuntoutuksessa.	Artikkelin tavoitteena on kuvata vertaistuen käsitettä osana sosiaalista tukea sekä valottaa vertaistuen merkityksiä ja koettuja vaikutuksia psykososiaalisen kuntoutuksen kontekstissa.	Kirjallisuuskatsaus kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimusjulkaisuihin ja meta-analyyzeihin.	Vertaistuki voi edesauttaa henkilökohtaista kasvua ja auttaa rakentamaan sairastumisen tai vammautumisen jälkeistä identiteettiä. Vertaistuki saattaa edistää myönteisiä elämäntapamuutoksia. Vaikka vertaistuki on tärkeä psykososiaalisen tuen muoto, kaikki vertaisuuden kokemukset eivät ole välttämättä pelkästään myönteisiä. Tähän vaikuttavat monet tekijät, kuten ihmisen tarve ja mahdollisuus saada tukea, toimintaympäristöt, vuorovaikutuksen muodot ja vuorovaikutusdynamiikka, osallistumisen asteet ja struktuurit. Tiedostamalla ja huomiomalla vertaistuen onnistumista edistäviä elementtejä ja mahdollisia vaikutuksia – niin myönteisiä kuin kielteisiäkin – voidaan paremmin suunnitella ja toteuttaa voimaannuttavia vertaistuen areenoita ja hyödyntää vertaisten tukea kuntoutumisen välinnä
Pääkkönen-Kippola, A. 2020. Perheiden sopeutumisvalmennus ja vertaistuen merkitys kuntoutuksessa. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta Väitöskirja.	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lasten ja nuorten perhekursseina toteutettujen Kelan sopeutumisvalmennuskurssien merkitystä perheille lasten	Tutkimuksen aineistoina olivat sopeutumisvalmennuskursseille osallistuneiden lasten ja nuorten vanhempien kyselylomakeaineistot	Tutkimuksen tulokset osoittivat vanhemmilla ja perheillä olevan monenlaisia tuen tarpeita ja kurssiodotuksia sopeutumisvalmennusta kohtaan. Eniten odotuksia liittyi kuitenkin vertaistuen saamiseen sekä sairautta ja

	<p>vanhempien arvioimana.</p> <p>Tutkimuksessa on tarkasteltu lasten vanhempien sopeutumisvalmennukseen liittyviä odotuksia, saatua tukea, koettuja hyötyjä ja vaikutuksia sekä odotuksiin ja hyötyihin yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimuksessa on selvitetty myös sitä, millainen merkitys vertaistuellalla on sopeutumisvalmennuksessa ja yleensä ryhmämuotoisessa kuntoutuksessa.</p>	<p>sekä vertaistukea käsittelevä kirjallisuuskatsaus.</p> <p>Tiedonkeruu suunnattiin yhteensä 101 kurssille ja 647 lapsen perheelle. Kurssien alussa toteutettuihin alkukyselyihin vastasi yhteensä 415 vanhempaa yksin tai yhdessä toisen vanhemman kanssa, joista noin 62 prosenttia vastasi myös kurssin jälkeiseen loppu- tai seurantakyselyyn.</p> <p>Kyselyaineistot analysoitiin pääosin tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Avokysymysten vastauksia analysoitiin sisällönanalyysillä. Vertaistukea käsittelevä katsausartikkeli toteutettiin kuvailevana, tietoa integroivana kirjallisuuskatsauksena.</p>	<p>sen hoitoa ja kuntoutusta koskevan tiedon saamiseen.</p> <p>Sopeutumisvalmennuskurssit pystyivät vastaamaan hyvin vertaistukea koskeviin odotuksiin. Vertaistuki näyttäytyi tutkimuksessa tärkeänä tuen muotona niin sopeutumisvalmennuksessa kuin laajemminkin ryhmämuotoisessa kuntoutuksessa. Sopeutumisvalmennuskurssilla oli myönteisesti koettuja vaikutuksia perheen voimavaroihin. Kursseilta oli saatu tietoa sairaudesta ja hoidosta sekä ymmärrystä lapsen tukemiseen.</p>
<p>Vuori, M., Tuulio-Henrikson, A. ja Autti-Rämö, I. 2017. Vanhemmuuteen liittyvät huolenaiheet ja psyykkinen hyvinvointi neuropsykiatrisesti oireilevien lasten huoltajilla. Teoksessa: Kuntoutus 3–4, 40. vuosikerta. (20–33). Saatavissa: https://journal.fi/kuntoutus/article/view/111384</p>	<p>Tavoitteena selvittää monimuotoiseen perhekuntoutukseen ohjattujen lasten huoltajien kokemia, vanhempana toimimiseen liittyviä huolenaiheita ja psyykkistä kuormittuneisuutta.</p>	<p>Tutkimusaineiston muodostavat hoito-ohjelmiin ohjattujen lasten huoltajille suunnatut aloituskyselyt.</p> <p>Analyyisit suoritettiin SPSS-tilasto-ohjelmaa käyttäen, analyysimenetelmänä oli Pearsonin riippumattomuustestiä ja hierarkkista lineaarista regressioanalyysia.</p>	<p>Vanhemmuuteen liittyvien huolenaiheiden esiintyvyys oli yleistä, huolen vakavuudessa oli paljon vaihtelua. Esille tullut merkittävä huoli ei vaihdellut lapsen diagnosoitujen syyryhmien mukaan. Tärkeimmäksi tekijäksi aineistosta nousi huoltajien keskeiset erot, äidit ilmaisivat huolenai-</p>

			heita, mielialaoireita, yksinäisyyttä ja ahdistuneisuutta enemmän kuin isät.
Mikkonen, I. 2009. Sairastuneen vertaistuki. Väitöskirja. Kuopion yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitos.	Tutkimuksessa tarkastellaan sairastuneen vertaistukea ja eri sairauksien aiheuttamien elämänmuutosten vaikutusta vertaistuen tarpeeseen sekä vertaistuen merkitystä sairastuneelle. Asioita lähestytään sairastuneen kokemuksen kautta.	Aineisto on kerätty haastattelemalla, haainnoimalla ja kirjallisella kyselylomakkeella, ja sitä on analysoitu sisällön analyysillä eli teemoittelulla ja tyypittelyllä sekä vertaamalla toimintaa vertaistukiryhmissä, tukihenkilötoiminnassa, sopeutumisvalmennuksessa ja ensitietotapauksissa.	Sairastuneet kokivat vertaistukitoiminnan tietolähteenä, suojan ja turvan tuojana, myös moniin ongelmiin oli saatu ratkaisuja vertaisilta. Sairastuneet kokivat, että jos vertaistukea ei olisi, he joutuisivat turvautumaan enemmän sosiaali- ja terveystalveluihin.

TEEMAHAASTATTELURUNKO, VANHEMPIEN HAASTATTELU**TAUSTAKYSYMYSAIHEET:****Tausta****Vanhemmuus****Erityisen tuen tarve****HAASTATTELUTEEMAT:****Vertaistuki**

- Vertaistuen merkitys
- Haastateltavan aiemmat kokemukset vertaistuesta
- Vertaistuen kokemukset tästä ryhmästä

Ryhmätoiminta

- Kokemukset ryhmätoiminnasta
- Kokemukset ryhmän ilmapiiristä
- Kokemukset ryhmän vuorovaikutuksesta

Digiympäristö

- Kokemukset digiympäristössä toimimisesta
- Toimintaympäristön vaikutus ryhmätoimintaan ja vertaisuuteen

Ammatillisuus

- Ammatillisen ohjauksen ilmeneminen ryhmätoiminnassa
- Ammatillisen ohjauksen vaikutus ryhmätoimintaan ja vertaisuuteen

TUTKITTAVIEN INFORMOINTILOMAKE:**Opinnäytetyön nimi**

Vanhempien ja ohjaajien kokemuksia ammatillisesti ohjatun erityisen tuen vertaistukiryhmästä digiympäristössä

Opinnäytetyöntekijät

Riina Aholin

Anu Peltola

Opinnäytetyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa ammatillisesti ohjatusta erityisen tuen vertaistukiryhmästä digiympäristössä. Ammatillisesti ohjatuista vertaistukiryhmistä on mahdollisesti tulossa yksi Etelä-Savon hyvinvointialueella tarjottava palvelu. Tutkimuksessa esiin tulleiden kokemusten kautta saatua tietoa hyödynnetään Etelä-Savon hyvinvointialueen palvelujen jatkosuunnittelussa. Tutkimusaineistoa kerätään haastattelemalla erityisen tuen vertaistukiryhmään osallistuneita ryhmäläisiä ja ryhmää ohjanneita ammattilaisia toukokuussa 2023.

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Pyydämme sinua osallistumaan tämän opinnäytetyön yksilöhaastatteluun, joka toteutetaan digiympäristössä myöhemmin sovittuna ajankohtana. Sinulla on mahdollisuus tehdä kysymyksiä opinnäytetyöstä, kun olet perehtynyt tähän tiedotteeseen. Pyydämme sinulta suostumuksen opinnäytetyöhön osallistumiseen haastattelun alussa. Tallennamme haastattelun aineiston myöhempästä käsittelyä varten. Tässä opinnäytetyössä emme käsittele haastateltavan henkilötietoja vaan haastatteluun osallistutaan anonymisti. Tutkimuksen päätyttyä hävitämme kaiken tutkimusraportin ulkopuolisen materiaalin asianmukaisesti.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi koska tahansa. Mikäli keskeytät osallistumisen tai peruutat suostumuksen, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Tutkimustuloksia ja kerättyä aineistoa käytetään ja hyödynnetään sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voida tunnistaa. Pyydämme opinnäytetyön toimeksiantajaa välittämään valmiin opinnäytetyön tutkimukseen osallistuneille haastateltaville.

Tietosuojailmoitus sovellettavaksi opiskelijoiden opinnäytetöihin

(Tietosuojalaki 2018/1050, EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/679)

Pyydämme sinua osallistumaan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) opintoihin sisältyvään opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Opinnäytetyöhön osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi koska tahansa. Mikäli keskeytät tutkimuksen tai peruutat suostumuksen, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tässä tietosuojaselosteessa kuvataan, miten henkilötietojasi käsitellään opinnäytetyössä, mitä oikeuksia sinulla on ja miten voit vaikuttaa tietojesi käsittelyyn.

1. Opinnäytetyön rekisterinpitäjät

Tämän opinnäytetyön rekisterinpitäjät ovat:

Anu Peltola

Riina Aholin

2. Opinnäytetyön suorittajat

Riina Aholin ja Anu Peltola. Opinnäytetyö on yhteinen projektimme ja vain meillä kahdella on pääsy opinnäytetyön aineistoksi kerättyyn materiaaliin

3. Mihin tarkoitukseen henkilötietojani kerätään ja käsitellään?

Opinnäytetyössä emme kerää osallistujien varsinaisia henkilötietoja eli opinnäytetyöhön osallistutaan anonymisti, mutta tallennamme haastattelut aineiston myöhempiä käsittelyä varten.

4. Millä perusteella henkilötietojani käsitellään opinnäytetyössä?

Käytännössä opinnäytetyössä käsittelyperuste on lähes aina tutkittavan suostumus (harvemmin yleisen edun mukainen tieteellinen tai historiallinen tutkimus).

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 679/2016 6.1 a) mukaisella perusteella:

☒ tutkittavan suostumus

Liite 4/2

☐ rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen

☐ yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen (tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastointi tai aineiston arkistointi) rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttäminen

☐ rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen.

5. Opinnäytetyön aihe ja kesto

Opinnäytetyön aihe: Vanhempien ja ohjaajien kokemuksia ammatillisesti ohjatun erityisen tuen vertaistukiryhmästä digiympäristössä

Opinnäytetyön kesto: 1.5.-31.12.2023

6. Mitä tietoja minusta käsitellään?

A. Emme kerää opinnäytetyöhän varsinaisia henkilötietoja, mutta tallennamme haastattelut aineiston myöhempää käsittelyä varten.

B. Kerätäänkö ja käsitelläänkö opinnäytetyössä arkaluonteisia tietoja?

☒ Opinnäytetyössä **ei** kerätä ja käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja.

TAI

Opinnäytetyössä käsitellään seuraavia arkaluonteisia henkilötietoja:

☐ Rotu tai etninen alkuperä

☐ Poliittiset mielipiteet

☐ Uskonnollinen tai filosofinen vakaumus

☐ Ammattiliiton jäsenyys

☐ Geneettiset tiedot

☐ Biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten

☐ Terveys

☐ Luonnollisen henkilön seksuaalinen käyttäytyminen tai suuntautuminen

Mikä on arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyperuste?

Liite 4/3

- ☐ Tutkittavan/osallistujan suostumus
- ☐ Tieteellinen tai historiallinen tutkimus, tilastointi tai aineiston arkistointi
- ☐ Tutkittava/osallistuja on saattanut käsiteltävät arkaluonteiset tiedot julkisiksi
- ☐ Muu peruste (mikä?):

7. Mistä lähteistä tietoni kerätään?

Tallennamme haastattelut aineiston myöhempää käsittelyä varten. Emme kerää haastateltavien varsinaisia henkilötietoja.

8. Luovutetaanko henkilötietojani kolmansille osapuolille?

Tallennettuja haastatteluja ei luovuteta kolmansille osapuolille, vaan ne ovat vain meidän omassa käytössä tutkimusmateriaalina.

9. Käsitelläänkö tietojani EU:n tai ETA:n ulkopuolella?

Ei käsitellä.

Xamkissa käytetään tallennustilana pilvipalveluita (Teams ja OneDrive). Microsoft saattaa siirtää näihin palveluihin tallennettua tietoa tai niiden varmuuskopioita EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle. Microsoftin tietosuojalauseke on luettavissa osoitteesta: <https://privacy.microsoft.com/fi-FI/privacystatement>

10. Kuinka kauan henkilötietojani säilytetään?

Tallennettuja haastatteluja säilytetään opinnäytetyön julkaisemisesta yhden kuukauden verran eteenpäin. Tämän jälkeen henkilötiedot hävitetään.

11. Miten henkilötietoni säilytetään ja suojataan?

Haastattelut tallennetaan Teams -sovelluksella ja ne säilytetään Xamkin hallinnoimassa Microsoft OneDrive -pilvipalvelussa, johon kirjaututaan oppilaitoksen myöntämillä käyttäjätunnuksilla. Käyttäjätunnukset ovat henkilökohtaiset ja salasanoin suojatut, joten muilla ole pääsyä tutkimusaineistoomme.

12. Miten voin käyttää tietosuojasetuksen mukaisia oikeuksiani?

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa, johon voi ottaa yhteyttä on:

Anu Peltola

Riina Aholin

- a) Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)
Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritettua käsittelyä lainmukaisuuteen.
- b) Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)
Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.
- c) Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)
Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.
- d) Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)
Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa.
- e) Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)
Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.
- f) Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)
Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin ammattikorkeakoulu ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää oikeutesi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

13. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Xamkin tietosuojavastaava on Markus Häkkinen. Häneen saa yhteyden sähköpostiosoitteesta tietosuojavastaava@xamk.fi